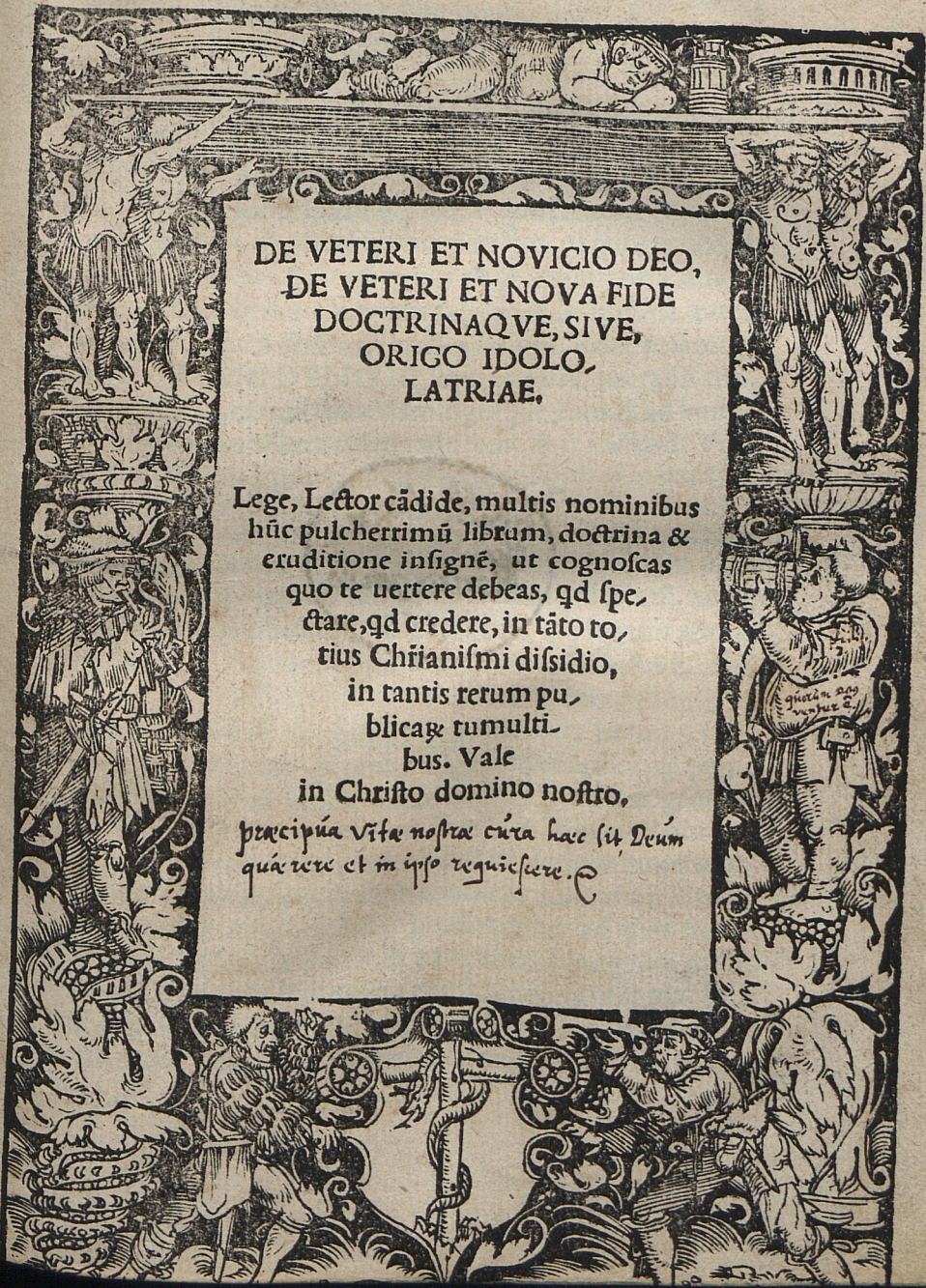

DE VETERI ET NOVICIO DEO,
DE VETERI ET NOVA FIDE,
DOCTRINAQVE, SIVE,
ORIGO IDOLO,
LATRIAE.

Lege, Lector cādice, multis nominibus
hūc pulcherrimū librum, doctrina &
eruditione insignē, ut cognoscas
quo te uertere debeas, qd spe,
ctare, qd credere, in tāto to-
tius Chriianismi dissidio,
in tantis rerum pu-
blicae & tumulti-
bus. Vale

in Christo domino nostro,
praecipua vita nostrae cura haec sit Deum
quaerere et in ipso requiescere. ☉

M. HARTMANNVS DVLICHIVS CANDIDO
LECTORI SALVTEM IN
CHRISTO.

V Ide quam ineptus sim, Lector iucundis. sed
quid aliud esse possim: nomen meū ei præ-
pono libro ambitiosus, quod suppressit is p
modestiam qui fecit: nam si uerus essem li-
bri huius pater, cū pedagogus modo sim, ut qui docuerim
eum latina loqui, quā (quæ mea est gloriæ auaricia) mag-
nificis hunc adornarem titulis & splendidis, nimirū, aurea
cathena, uel cœli fodina, siue flos florum, Rosa rosarum,
HARTMANNI DVLICHII, septem artium liberalium ma-
gistri doctus, eximii sacre theologiæ pfefforis, & ad humi-
litate meam ostentandam adderem, licet indigni. Verū
ut hoc subirem muneris, impulit me insignis libri bonitas,
quo & latino instructo sermone erraret in orbe gratior, in-
sinuaretq; se omnibus. Sunt enim, quos latina magis delectat,
& uernacula, ueluti leuioris momēti, sordent. Ausim uero
dicere, hoc uix melior alter in his rerum publicarum turbis
editus est in publicum, dignissimus certe, qui legatur ab om-
nibus. Et ut in fronte appareat quid in recessu habeat, cogam
in angustias thesaurum hunc multo maximum hoc in li-
bro ueluti defossum. Summa est. Idololatriæ origo nata
ex philosophiis, quæ per multiugas diffensiones cooperue-
runt scripturas, & per Sathanæ fraudes novos progenuere
deos: habet interim occasum florentis Imperii Romani,
utq; Roma rerum domina, cesserit in prædam cunctis na-
tionibus, utque tandem per Iustinianum ex ruinis sit restituta,
a quo similiter opes ecclesiæ profluxerunt, ad quas statim
Euangelii liber clausus est, ex paupertate euangelica profe-
rentibus. Ponticibus. Ro. capita triplici corona insignia. Inde
statim subsequitur quibus. iniciis primatus Ro. Papæ coepe-
rit, utque potentia eiusdem inclytum orbis Imperium a

Summa libri primi.

1.

2.

3.

4. Roma in Gallias sit deuolutū: & postremo quemadmodū
artib. cuiusdam Pontificis ex nobilibs. ducum Saxonie do
mo a Gallis ad Germanos sit traductū, ubi orra sunt co
micia eligendi Ro. regem per septem principes Germano
rum electores. Postq̄ igit̄ Roma subtraxisset colla Cæsareo
iugo, quod timebant Papæ, extemplo in regna mūdi irru
perunt, ecclesiæ opib. instructi Pontifices, corripientes in
5. utranq̄ manū pro gladio spiritus ferrum sanguinis, unde
est nefaria natiuitas iuris Canonici (o bone deus) quā pa
6. rum canonica. Quid multis e intelliges planissime ortum
progressum, dominatum, istius purpuratæ meretricis tenē
tis usque dum in manib. auream pateram blasphemiarū
dei plenā, qua inebriat omnes homines: uidebis etiam ut
sub titulo sanctorū patrum orbis Tyrannidē occuparint,
quos magna certe iniuria uocamus monachos, uel quod
in mundo non sint, quū nuscū sit mundus, hoc est, Inuidia,
Auaricia, & eius generis monstra quam in monasteriis uio
lentior, uel quia soli sint, quam se om̄ib. mūdi artub. tanq̄
pestiferes uenæ sic potēter insinuarint, ut terrori sint om̄ib.
Cæsarib. & principib. tum his cunctis potentiori Ro. Ponti
fici, qui se hisce circumsepsit satellitib. ut pro ipso habeat
a nobis Christo. Depræhēdes porro monachorū sceleratas
7. artes, pdigiosos habitus, unde sint & tam multa nominū
millia, quid sibi uelit Thomæ colūba, Dominici stella, Fran
cisci uulnera, ordinum diuersitates & uicia notant. Episco
porum, Abbatum officia, sacerdotū, præsertim magnorū
8. Canonikorū, pompæ, ritus, abusus. Adhoc iudicant hic Ce
ræmonix & exponunt: quid mali in his sit, decerpit, quid
uero boni monstra. Breuiter, religiones & Christianism⁹
hic noster ita censent, ut possis fucū cōprehēdere. Prætereo
prudens multa, ne prologū texam, quem quis longiorem
posset cauillari, quam sit tota fabula, quod mirabile sit to
tius narrationis hic cōpendiū, ex suis deriuatū fontib. per
pulcherrimā historiarū seriem cuncta deducēs adeo libere,

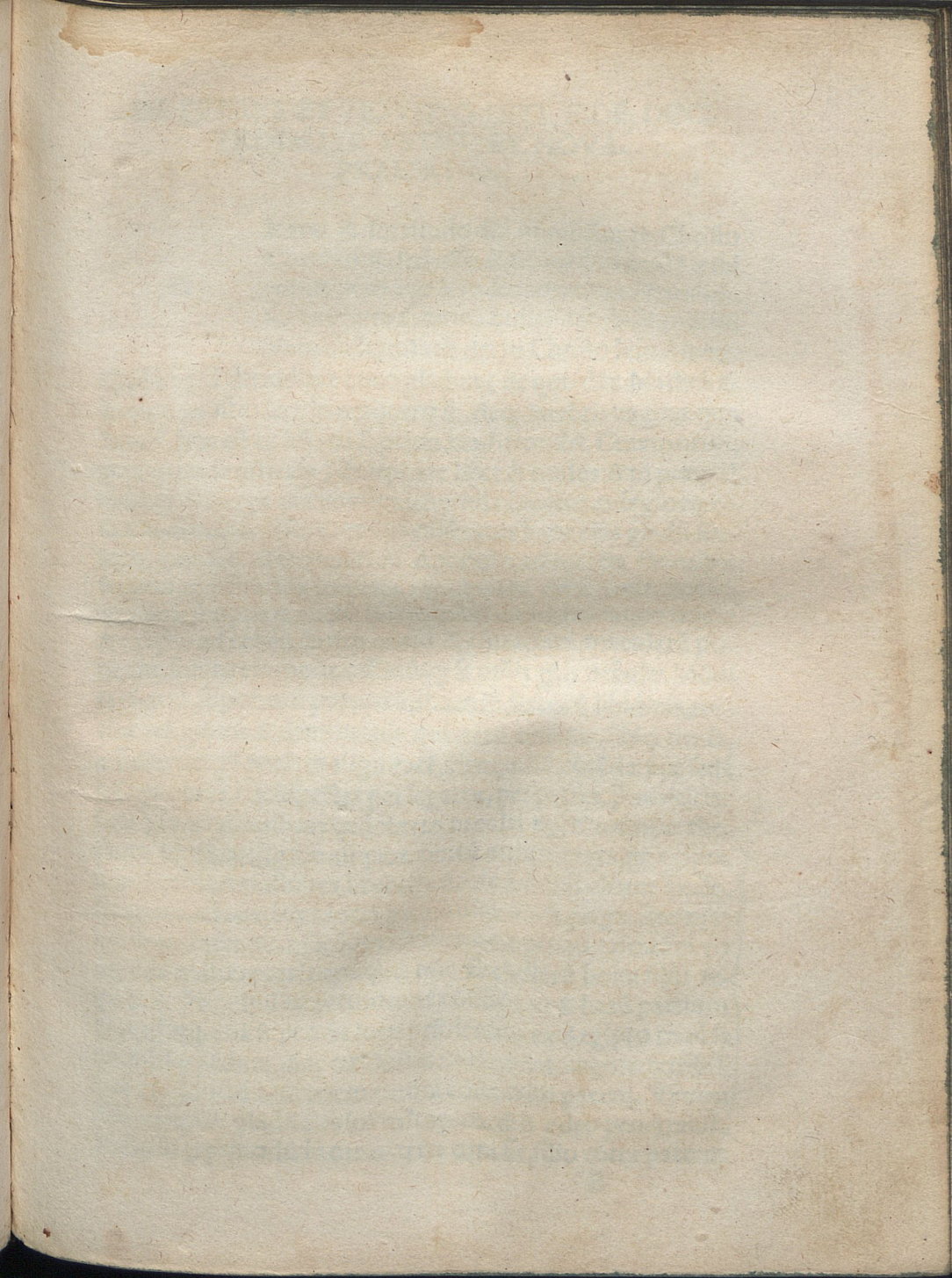
prudenter & aperte, ut autor ipse (quisquis sit) possit haberi
ueluti Brutus quispiam, qui libertatē Christianā per Tiran-
nicas leges obsessam, & in Iudaismū quendā deformatam
assereret. In altera parte libri (nā prædicta sunt in prima)
ostendit quid sit Deus & uerbum eius, ut perueniat in cog-
nitionē utriusq; quid sit Fides, Spes, Charitas, unde nostra
nobis salū sit petēda, & interim multo pulcherrima in me-
dium proponit consilia, quib. laboranti ex superstitionib.
Christianismo possit succurri, ipsam proponit nobis ueri-
tatem, ut est, simplicissimam. Proinde uolui & similē eius
in translatione hac oratōnē, nō quæ fūco & colorib. in spe-
cum quæsitis uenditaret sese. Verbum uerbo reddidi fere,
ut oratio contineret se intra suæ originis alueos, nihil ripas
effluens, & ne quid de meo panno nude ueritati assuerem
uel abrumperem. Non est igitur quod te offendāt, optime
lector, nō bene in suas periodos cadētia, uel interdū hiulca,
quum hæc non spectarim, quam eloquenter uerterē hunc
librum, sed quam fideliter: cum tam egregie pius sit & do-
ctus, ut quāuis ecclesiæ columnā, quas uocamus, non possit
pudere huius libelli, quem utinam orbis non tantū legeret,
sed etiam animo imprimeret, quæ habet, & ad eius consilia
publicum statum cōponeret, & nihil esset, quod nos nostri
temporis adeo pœniteret. Scribūt indocti doctiq; poema,
ta passim, uariis moti adfectib. sed quæ tam sapienter & li-
be e rem ipsam dicerent, ut uel aduersarii cogantē fateri sic
sese habere omnia, nondum uidi, mundus magnis cōcutiē
tumultib. ut propemodū ignores quo tete uertas, per hoc
quod pro Idolis redditur nobis ipse Christus, pro lege gra-
tia, pro carne, spiritus, pro ceremoniis uerus dei cultus, pro
operib. crassis uera dei opera, quæ sunt credere in eū, quē
misit pater, ut est Ioannis. vi. Quæ omnia nos omnes non
possumus capere, & inde tanta sunt dissidia. Iam hoc lecto
libro certe intelliges, quid spectare debeas, quid credere, cui
inimici, ut plane pro regula quadam Lesbica tibi sit, ad quam

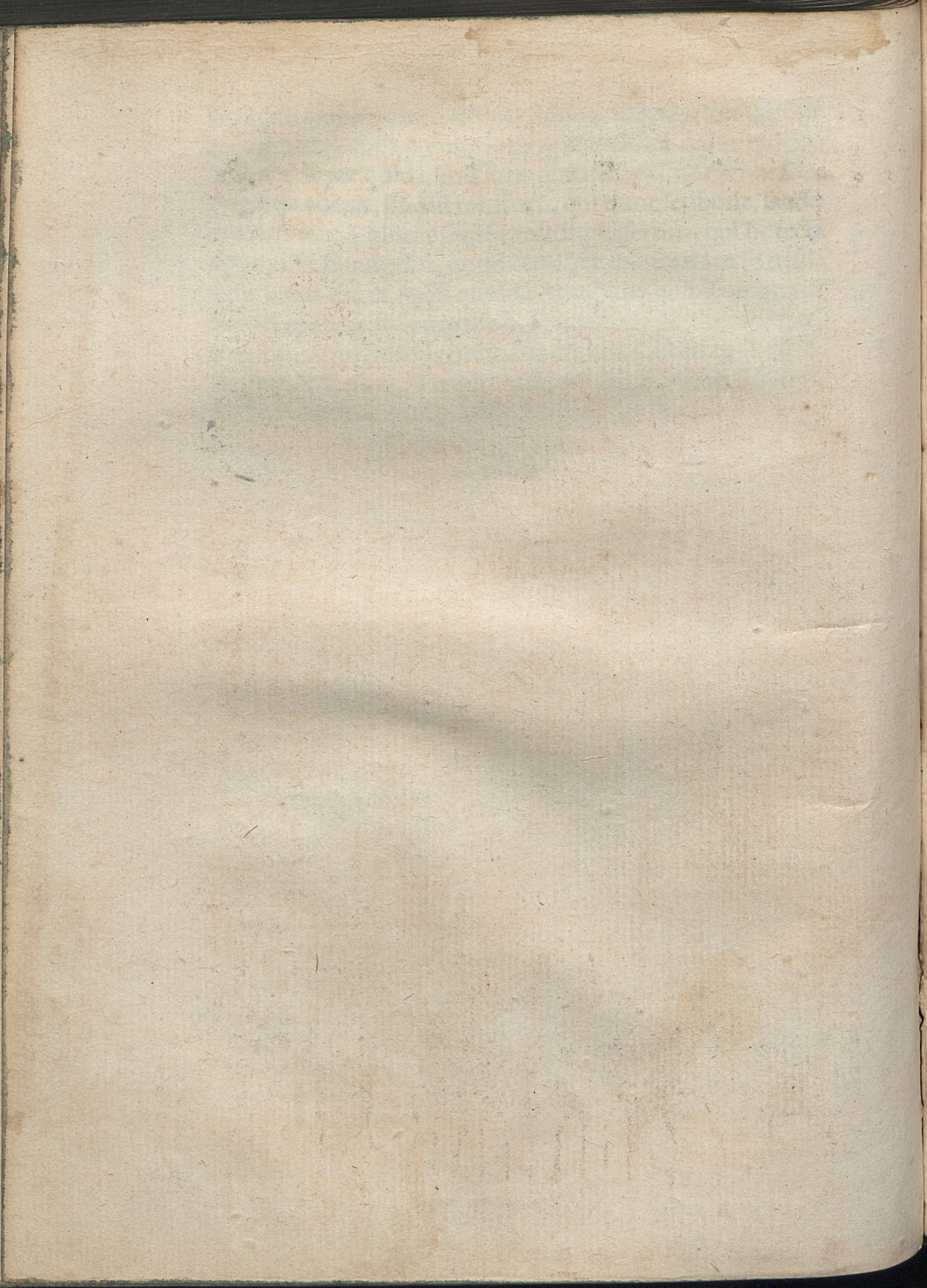
*Summa libri
secundi.*

Th: O

in tantis turbis animū dirigas. Monstrat enim tibi Christū
& uerbum eius, in cuius gloriam & uictoriā cedit quicquid
scribit: reliqua quid aliud sunt quā inanes sine mente soni
nugæq; canoræ, studiū multorū, qui nunc scribunt, laudo
ambitiōnem & gloriæ famē execror, præsertim, qui sic recta
oppugnāt Euangeliū, quod certe per dei gratiam fortissi-
mos habet duces, & quasi quosdā Annibales, quū Romanarū
partiū multi sint Sempronii, Flamminii, & Varrones, te,
meritate & iustitia his omnib. superiores. Christi sit iudiciū.
Bene uale Lector, & respice: tibi eū iudic. Vuittembergæ.
xxiiii. Februarii. Anno. xxii.

719.

DE PRISCO ET NOVITIO DEO, FIDE, DOC,
TRINAQVE VETERI ET NOVA.
PRAEFATIO.

G

Ratia & fortitudo dñi sit om̄ibus in Christo
Christianis, seductis & errantibus in uia rectā
redit⁹, occecatīs & induratis corde Phariseis,
Rabinis, præmonitō Iudicii terribilis, inditiū
immēſæ bonitatis dei in Christo Iesu Amen.

Quādoq̄dē demiffus e cœlo gladius (de quo dñs Mathei. x.
loquit̄) nostro ſeculo renouarit ſe, deq̄ latebris uaginæ qua
latuit (hoc eſt ex hūana ſapiētia, traditionib⁹, Ceræmoniis,
perſonata ſanctitate) de repente liber & nudus, & tñ præ pul
ueribus & longo carceris ſitu nō nihil obſcurus, rubigineq; cō
tracta decolor. Ieſus Chriſtus miſeratus hanc eius gladii ſor
tem, quē iam olīm Paulo cū Apoſtolis ad inuiſta Principū
ſcepra, tenebrarūq; imperia expugnāda crediderat, denuo
eundem ſcriptis & electis ſuis ducibus cōmēdauit: quo ſtricto
& exēpto ad initiū ſtatim cultus & cōtractarū macularū po
lituræ, ſubito erumpūt, offūdūtq; ſe om̄is gñs nebulæ. Mūdi
ſapiētū, ſuperborū potentiū, auarorū, ſeruorū libidinis, mē
titæ religionis, & demon ipſe, qui iterū territus, ſibiq; timēs,
affectat ueterē pacis malignitatē, tranquillā potētiae ſuæ ſedē
in hypocriſi, circūſpectat per legatos, per partes, p amicitias
ſuas pro auxiliariis: quāobrem occulti aperiunt nūc the
ſauri. Id eſt, cum ante aliquot centū annos reges, principes,
reguli, ciuitates, diuites, liberalia dona ad dei cultum Eccle
ſias, monaſteria, ſacerdotia, prouintias, arces, pagos, decimas
immunitates &c. uſq; dum cōtulerint, opinati eximiā ex eo
ad deū redire reuerētiam, quæ nūc Eccleſiarū bona filiis re
gum & Principū eo permittunt cōſilio, ut & harū partium
ſint, quæq; etiā ſtipendii loco peſtilētibus ex Aegypto muſcis
locuſtisq; pēdunt: hac ratiōe ſuæ, ut credunt, uaginæ terribile
ferrū reddituri, & ueterem noſtrā cōſecutari pacem. Verum
fulgor igniti gladii oculos m̄torū cordiū adeo penetrauit,
ut turba p̄p̄modū in omni terra orta ſit, filio cōtra patrem

B

infurgete filia in matre, tota q̄ tumultuante pre discordia do
mo. Ad hæc Ecclesiarū Collegiis, Monasteriorq̄ partibus exi
miedoctis & sapiētibus tanq̄ uoce capti obmutescētibz, sim
plex & indoctū uulgus, p̄funda & admirabilia dei scrutat̄, &
loquit̄ in uarias uias ultro citroq̄: unde natū est ap̄d multos
p̄uerbium: Ego sto a ueteri deo fide & doctrina: credā sicuti
patētes mei: uultq̄ unaquaq̄ partiū alterā erroris ream age
re, se iustificare, iustū ostendere. Quibz om̄ibz cōpulsus ego ut
significare breuiter q̄d sit uel p̄iscus, uel nouitius deus, perq̄
sanctarū scripturarū & historiæ curriculū huiusmodi q̄stioni
bus & discordiis institutionē adhibere cōmunē, unde qlibet
facilis ingenii p̄ximius respisceret, utq̄ cōtentionū & falsæ
multiugi cultus dei intelligētiae nemo se multū obligaret,
ut irritū & uiciatū, dānosum, nullius p̄titi, a sua luce remo
tum, quoue recta diuinā sequeremur scripturā, ad eamq̄ ceu
ad regulā dirigeremus nos nostraq̄ om̄ia, excuterem⁹ earun
dem nucleū, paleas & tegumēta uento cōmittētes. Iā in hoc
libro a primo quasi fonte deriuatur nostrū in hac lachryma
rum ualle exiliū, cœcitas, malignitas peccati ex Adami icre
dultate in nobis enata, ex q̄ tanq̄ radice oīs Idololatria suc
creuit. Porro per historias om̄igenæ superstitiōis in cultu fal
forū deorū ip̄a narrat̄ origo, unde nomē dei occuparint Lu
cifer, Belus, Pallas, Iuno, Venus, Saturnus, Iuppiter. Deinde
a Christi natiuitate Iudæorū cœcitas, Philosophorq̄ impietas
Hereticorū peruersa scripturæ notat̄ intelligētia. Postremo
ut per demonū imposturā elata sit ultra deū creatura, quā
nunc Papā dicimus, decretis etiam diuinis eidē honoribus p̄
pestilētissimū adulatorq̄, sub quo meret, exercitū a quo Papa
tanq̄ capite abusa potestatis, errorū multitudo descendit in
totū totius mūdi corpus, Christo p̄pmodū ita antiq̄to &
extincto, ut ignotior pene sit nobis quouis hospite. Templis
Romæ, ut iam olim sub demonibus, apertis uariis ceramo
niis insolenti & mirabili dei cultu, q̄ finē uarietatis nō habet.
Id quod sub cōspectu est, ut om̄ia cōfirmet & p̄ferat, dānet, in
dicet Roma, ut qs nō immerito sub iudiciū uocare possit,
num nā is sit q̄ nūc regnat Romæ Antichrist⁹, an ali⁹ q̄ sp̄iā

expectatus, cum sic istius omnia & doctrina & uita a Christi uehementer disideat, q ipse cū Apostolis nō sic nec docuit, nec talia in usu habuit. Prohibuerūt autē, maledixerunt etiā doctrinā tali & ritibus.

LIBER PRIMVS.

A B initio mūdi q̄primū rationales creaturæ uitā acceperūt, statim discessionē factam angelica in cœlis natura argumēto est: pars em̄ deū seq̄bat̄, pars defecit, formātes nouiciū sibi deū Luciferū. Homo in terris (nam ex Adam Abel Cayn uitā statim dissectā eruperūt, quas om̄es ingressi posteri usq; dum calcāt, & sic ibūt in diem expeditionis sæculi) exqsuit sublimia lōge lateq; gesta ī libro Genesis, perq; Biblia. Iam si in manus accipim⁹ uetustissimos historiographos, sicuti Manethonē apd̄ Aegiptios, Berosum Chaldecorū, Mochū & Estium Syrorū, Hifiodū, Iosephūq; Iudæorum, Romanorū Titum Liumū, tū certissima uerissimaq; deprehēdimus uestigia, om̄es omniū temporū homines ut in aliis, tum maxime in dei ueneratione admirabiles extitisse discordes & pertinaciter uarios, ita ut quis terra & regio ppriū sibi & nouū, & inauditū finxerit deū. *Causa prima tam multiplē in eoz*
Causa prima tam multipliciū deorū fuit incredulitas primi patris, isq; parū credidisset uerbo dei, iccirco in occasione uenit præcipitis lapsus in inobediētiā: interim em̄ cū deū per fidē nō timeret, sua inuestigauit, ut cōsequeret̄ scientiā & cognitionem boni & mali, in fiducia futurū, ut similis deo fieret, tum subito reiecit eum dñs deus, ut incredulū, ut mādato nō obtēperantē. Inde diffidentia & petulātia, temeritalq; terras Adam, ex qbus miseri prepimus om̄es, occupauit, eamq; naturā cuncti ex sinu Euz matris suxim⁹ tanta ui, ut om̄es homines cōmuni pgressū in diffidentia gignamur, sicut docet ad Ro. Paulus. Proinde, ut mea fert opinio, originale peccatū nihil aliud est quā incredulitas, & adaersus deū recalcitratio quæ nobiscū in terris nascit̄. Inde uictimarū oblatiōes in lege naturæ, circūcisio in lege Mosaica, baptism⁹ in grā, sunt opposita fidei in deū signa, in qbus hoies ad fidē p̄sidenter se

exercuerūt, ad inditiū interni hoīs, obediētis fidētisq; uerbis
& p̄missionib⁹ dei. Signū em̄ sine fide uanū est & inutile. Cū
uero in mentē nobis uenit signū fidei, impressum nobis in
inuocatiōe nominis dei, tum debem⁹ p̄petuo occasione ar,
ripere, immésæ gratiæ dei nobis collatæ, benignissimis p̄mis
sionibus, ex intimo cordis desyderio fidē dare, & gr̄as agere.
Nam maximū est oīm sacrificiorū, recta Christianaq; fides,
quā ubi exercueris, facis qdē utile op⁹, nec otio marcescis, ut
quidā cœci fatiūt. Si Adā uere credidisset uerbo dei, in eternū
non lapsus fuisset, in quē iustitia diuina merito persecuta est
grauissima pœna, eam peruersam parētis nostri diffidentiae
naturā, inobediētiaeq; omēs filii tanq̄ hereditatē per manus
accepimus, ita ut cōmūter duce natura in oīnib⁹ n̄ri amore
teneamur, nostra quærim⁹, extollim⁹, præponimus cunctis,
ex nobis ueluti deū quēpiā formamus. Sic Cayn se fratri suo
Abel prætulit, extruxitq; urbem primā Enoch, seq; metipm̄
regē creauit. Sic elatus animi Nimbrot superbū Babyloniae
regnū cœpit extruere. Sicq; rex Assiriorū Sen Abrahā auus pri
mū edificauit Idololatriæ templū, homies loco numinis ue
nerados pponēs. Non multo post rex Belus Nimbrot filius
ubi septuagita quq; annos Babiloniā, totamq; summa pace
Assiriam administrasset, Ninus Beli, aurā captans popularē,
gloriāq; parentis simulachrū faberrime cœlatū in alta colū,
na in mediū statuit forū, Asylū quoddā illud p̄nuntians, ut
qucūq; q̄buluis facinorib⁹ rei, ad imaginē p̄fugissent, intacti
& liberati essent, in quā se statim uetus insinuauit serpēs Luci
fer, oracula reddēs hominib⁹, unde Assiriis & Babyloniae, no
uus est natus deus Beel, a morte Nini uenit prorsus in usum
Beel, tēporisq; successu abiit Beel in uerū antiquūq; deū, q̄ dei
ceps in Babylonia sesq; mille annis quousq; regnū illud sup
bum steterat permansit, Pallas, Iuno, Venus, Paridi Priami
Troiani filio per quietē obuersabant tanq̄ iudici, cui formæ
uictoriā cederet. quarū miro captus amore iuuenis adeo, ut
& inde earundē imagines in tēpla uenerint, & ipsæ per serpē
tis fraudē loquaces statuæ deæ habitæ sint. Saturnus indu
strius & bon⁹ agricola, eam sibi apud hoīes laudē peperit, ut

Origo Idolo
latriæ.

Prim⁹ grad⁹

prim⁹ grad⁹

prim⁹ grad⁹

prim⁹ grad⁹

Beel primus

nouiti⁹ deus.

Tres Paridis

deæ.

Saturnus.

quem uiuum regem habuerant, mortui imaginē ceu terræ
deum uenerati sint. Huius gnat⁹ Iuppiter in Creta, in alia p
eliuis, ambitōs⁹, scortator, p honore summo aucupādo mul
tum pfudit auri, eximiaq; mūera, maxie in captādis egregia
forma puellis, quibus uariā multiplici uestitu formā mētibus
insidiatus est, ex quā arte Ouidius ansam cōprehendit suā
scribendi Methamorphosim, defunctusq; uita & ipse nomē
dei tenuit, & una cū homībus deus psenuit. Ita possum⁹ oēs
cœcæ uetustatis deos cōmemorare. Nam qcquid erat infig
nium uirorū uel rex ut Belus, auarus ut Saturn⁹, ambitiosus
ut Iuppiter, tyrānus sanguinarius ut Mars, ingeniosus & fa
cūdus sicuti Pallas Mercuriusq; libidinib⁹ dediti corpore, uo
luptate, uita, sicuti Venus & Priapus, ebrius & uino sepultus
ut Bacchus, fatidicus ut Apollo, Venator sagax quēadmodū
Diana; breuiter qcquid unicū & singulare ad usum morta
liū repererāt, ide nomē diuinū una cum rebus inuenerūt, ibi
q̄primū huiusmodi prætatiū uirorū uel regū simulachra
loco numinis erecta sunt, inseruit se Sathan, tumultuās in
ligno, interim etiā flāmas eructās, uel somnia faciēs, si ualetu
dinarios ante statuā ponerēt, & uictimas deo cederent, fore
ut pristinā reciperēt sanitatē: ea ratione nata ppagataq; est
apd uetustatē Idololatria. Deinde in tanto uariorū deorum
quasi exercitu, pro multa hoīm cupidine pfecturus q̄spiā
in bella rex aptū negotio selegit numen, uelut Martem, siue
Bellonā (quēadmodū Romanorū refertum diuis Capitoliū
testatur) cui sacrū faceret, cōsilia uel oracula acciperet. Alius
petens adulescētulā uxore, eamq; formosulā coluit Venerē:
Agricola auarus frugū, suū implorauit Saturnū, ut ægrot⁹ p
sanitate Apollinē, sapiētix & prudētix (sicuti Græci) studiosi
Dianā siue Pallada, qui singuli suos habuere flamines & sa
cerdotes cū pdigiosis statuis, ceu interpretes cōfabulātes, ad
quos pmiscuū uulgus diuerterat, accepturi institutionē ad
ferendi deo uictimas & mūera: sicq; una super aliā terrā cultu
diuino pgressa, domestico diuo fortiori & potētiori uoluit
pcellere. Quare risit & elusit sanct⁹ ppheta Helias deos Baal,
suosq; q̄dringētos pphetas, indeq; superbieit Ephesini nobi

Iuppiter.

Causa oim
idolorum.

Impositura
Sathanæ.

Flamines
deorum.

327/8

Dianæ tēplū
apud Ephe-
sios.

idololatria de
iunioribus
2609.

Christus Iesus
viator Idolo-
latriæ.

Causa persecu-
tionis Chri-
stianorum.

Lucifer pri-
m⁹ nou⁹ de⁹
Versutia ei-
usdem.

lissimo, & iter mundi opa admirādo Dianæ tēplo, quæ causa fuerūt multis alias ingrediendi puantias, ad frustra deos per-
dentes, q̄ bonitate pares dii, a seq̄ ipsis dissidētes, in mutuā
internitionē cōgressi sunt. Atq̄ hæc durauit superstitio ad
duo millia annorū & sexaginta duos ante aduētū Iesu Chri-
sti dñi nri. Verū posteaq̄ dñs & rex gloriæ, dei filius de cœlo
ex gremio sui æterni patris descendit ad nos miseros, cœcos,
peccatores, humanam ut carnem indueret, tum istis emēti-
tis & nouis (suo tamen tēpore apud homines uelut priscis) diuis frenū fuit iniectū, scopus præfixus, ne porro sic potēter
terre dñarent, ut cōpleret scriptura, Sapiētia. xiiii. & Christus
Iesus docere cœpit humanū genus, uerū æternū ante secula
ueterem deū, Danielis. viii. agnoscendū, adorādū in spiritu
& ueritate, unde multis locis tēpla collapsa sunt, obmutescē
tibus ad ueritatē Christi simulachris, euanescente fatidico spe-
cum halitu, inualescētibus Christianissimi uiribus. Hoc nō
potuit uer⁹ perferre serpens, quod sic in cōtemptū tot⁹ abiret,
cōspirauit itaq̄, & locutus est flaminib⁹, ut ex oib⁹ locis Chri-
stianos fugaret, opprimerēt, interficerēt, q̄ ipsi p̄tra ueterē fi-
dem noua docerēt, a q̄bus persuasi, reges & principes ingēres
atq̄ inhūanas exercuerūt tyrānides, ubicūq̄ uel mouisset se
Christian⁹, uitā statim linq̄re necesse habuit, q̄siq̄ parū esset
mori, intolerabilib⁹ antea tormētis cruciat⁹ opinati singlarē
ex eo ad deos redire reuerētiā, ampliōrē aspiraturā fortunā.
Postq̄ uero selecti Christi milites p̄bissim⁹ Christiani Christo
cōsiderant, astitit ipsis p̄senti auxilio, operat⁹ pereos admira-
bili uirtute admirabilia, ut cōciderēt simulachra in nihilū re-
dacta, flaminū & p̄phetarū imposturæ sub cōspectū cū mag-
na diffamia uenirēt, reges, eorumq̄ imperia ceu coacta fidei
Christianæ subiicerent, iam tum uetus serpens, prim⁹ & nou⁹
deus Lucifer hæc secū agitauit cōsilia: Idola & uictimæ dece-
dunt, nomē tuū ludibrio fit, diuini honores oēs, atq̄ a deo be-
neuolēs thus eripiē tibi, inueniūda est aliā uia & ratō, q̄n hæc
me p̄didit, quousq̄ Christiani nō multū templis eorundēq̄
pompis tribuerāt, ut quorū uis in scriptura erat posita, omēs
uincebāt sermone, nemie eos potēte capere, in tā admirāda

doctrina: Deum habere filium, isq; hominis induisset carnē,
postea crucifixus, mortuus, in uita resurgēs, utq; fidendū euā
gelio. ad cuius regulā uiuēdū nobis, in angore & necessitate
patientē esse, diligere inimicos, illis benefacere, p̄ illis orare,
& id genus alia, quæ flamines regib⁹ nunq̄ dixerāt, cōtraria
aut̄ s̄ape. Etiā Christiāi sic integrē & cōstanter ad euangeliū
uixerāt honestā, amicam, pacificāq; uitā, ut un⁹ ex his dixerit
Augustin⁹: Euāgelio nō crederē, nisi me ecclesiæ, hoc ē Chri
stianorū, qui ex eo in tā pbabili uita succreuerint, auctoritas
cogeret. q̄si diceret, q̄nq; dē tam honesti, boni, inter se amici,
iusti homies, ex euāgelica doctrina pueniāt, necesse est euāge
lii doctrinā esse uerā & iustā. Atq; postea scelerat⁹ iste & mille
artiū prima cogitarat p̄cipia, hoc ē fundamēta Christianæ
fidei, has secū rōnes deputās: fuisse inter oīa creata pulcherr. sa
piētis, nobilissīma, rōnisq; capacissīma natura, & uerbo dei
& mādato nō credidisti, inobediēs extitisti uoci ei⁹, p̄pterea
de gradu p̄cipitata es & reiecta. Deīde & tali usus argumēto:
Primi hoies Adā & Eua, & ipi nō credētes deo, neq; obtēpātes
in eādē perditiois uenēit fortē, & pariter Cayn & Saul, unde
experiētia me docet, Quicūq; deo nō credit, uel quæ pmisit,
uel quæ locutus est, & is a deo reiiciē atq; perdet: ex qbus hic
sequit̄ ad fundamentū angularis lapis, Nullū esse maius, uti
lius, acceptius opus, quā si in uniuersum deo credat̄ uerbis &
mandato, sine percūttatione exquisitioneq; causarum, ut ca
pitalis meus hostis Esaías xl. ait. Quis consiliarius eius fuit?
Porro, nunc intelligo ex Apostolis, quod Galilæo suo pror
sus credant, quicquid loquuntur scriptura est, nihil addunt
neq; demunt, permittentes uerba ut ea locutus est deus, un
de assistit eis Messias, adeo ut nulla Ro. Cæsarū uis aliquid
possit. Nā quo plures Christiani per diras, cruciatus, occidū
tūr, eo alacrius fortiusq; pugnant pro fide, & docent. Tu
hasce mihi rationes, sic ages, probe calles Iumbricum ha
mo præfixum, quo Adam, Eua, Cayn, Nēbroth, Saul,
Hieroboam & ceteri, illecti sunt & capti, pendebis denuo
hamum, qui scis quid funiculus hic attit̄: xerit, deuorato
cum esca hamo? Atq; ita uetus nequam suam instituit

*Augustini dicit
q̄d s̄ forte p̄ un⁹*

*Secūd⁹ Idolo
latriæ grad⁹ e*

Indeox certab

piscaturā, aptum æri cibum prætexens (per hamū intellige
inobediētiā, per escam incredulitatē: quōq; em̄ diffidit, nihil
credit) Visu itaq; cōsecutus est quosdā Iudæos, q; Apostolorū
obloquebant doctrinæ, seductores eos calūniātes, q; popl̄m
a lege Mosaica alio traducerēt, neutiquā sequendos esse, neq;
sic credendū. Nam quicūq; nō circūcisus esset, & ad Mosis le-
gem uiueret, a salute eterna excidisset. O q̄ illic eamq; trāslu-
cidam pessimus impostor supposuit escam: arbitraris ne
Iudæos honeste potuissē dicere: Apostoli nouitiā tradūt si-
dem, errores, heræses, nos uero in ueterē deū Israhel, fidē, do-
ctrināq; credemus. Ad quod qd̄ respondit Paulus: nihil ex
philosophicis disputās dixit. Si circūcisi fueritis, tum Christ⁹
uobis nō est utilis. O insensati, q; fascino uos nō obedire
ueritati: O Paule utinā nūc uiueres. Hac deceptiōis inescā-
tione uet⁹ serpēs om̄es mūdi perreptauit anglos, & quocūq;
loco Apostoli discipuliq; p̄dicabāt Euangeliū, subito sacerdo-
tum principes Pharisei, prūperāt in mediū, opposentes illis
legem Mosaicā, ueterē deum Israhel, priscā fidē: atq; ubi do-
ctrina succubuerant, ad pbra, & seditiones uerberaq; specta-
bāt. quod ex intimo pectore nobilis dux Paul⁹ in. ii. ad Co-
rin. xi. grauissime quæriē, labores, plagas, naufragia, pericula
falsos fratres &c. quem locum te oro diligēter excutias, & ex
animo dolebis, tantos s. Pauli labores tanta acceptos ingrati-
tudine. hæc q; scelestissimā incredulitatē inescationē circūtu-
lit Sathan ad. xlii. ānos, quousq; Iudæi in uniuersum p̄ Titū
& Vespasianū uicti, coactiq; sunt, patriū solum exilio uertere,
& usq; dum prælatā captates perditōis escam, qua, ph dolor
in perpetuū strāgulabūtur. Coeterū postq̄ esca adeo uulgata
est & agnita, ut ad hamū hoies cauti nō amplius impingerēt,
cōtemnētes eius gn̄is cibos, alterius coloris hamo præfixit,
nempe potentiā Cæsarū regūq;, ut supra docuimus, secūdū
quod paræmia est: Verba ubi nihil possunt, puocandū est ad
uerbera. At quāto crudeli⁹ tyrānis principū cōmota est, tanto
magis Christiana fides roborata radices egit. Præterea cōmē-
tus est intra se sceleratus, nō sic pcedit, genus hoim̄ est cōstās,
forte, uestigio insistentes, alia sunt amplectenda p̄silia. Iudæis

ad gal. 3^a

ua fuit tibi paulo
sua uide hanc p̄silia
sua ap̄su; mo q̄x.

Terti⁹ grad⁹

Quartus.
phox impietas

tyrāniscq; nihil pmoues, accipe ad partes flaminū discipulos
qui erant philosophi, multa quondā edocti ab illis, atq; pri-
mum negotio idoneos p̄spexit Græcos, ut Atheniēses in Beo-
tia, Corithia, Achaia, isti insurrexerāt Christianis, cachinno
excipiētes, quod de natiuitate morteq; Christi cōmemoraue-
rant, pferentes ex philosophis argumēta Aristotelica, Socra-
tica, Pythagorica septēq; Gratiæ sapiētū, colligebātq; artificiose
uehēmēter demonstratiōe, non posse fieri, mortu⁹ homo in
uitam ut redeat, & similia, quæcūq; de fide Christiani, pposu-
issent, occurrebāt Græci semp̄ philosophia subtiliter admo-
dum & prudēter, ut & Paulus cōmotus sit Corin. in. i. cap. i.
ut diceret, Nos autē prædicam⁹ Christū crucifixū, Indais q;
dē offendiculū, Græcis uero stultitiā. Attamē cum euāgelicā
doctrinā signa sequebant, credebāt tandē euangelio, & ea in-
ter Christianos & philosophos disceptatio post Christum ad
trecentos durauit annos, oportuit tñ (ut ad mundū loqua-
mur) Christianos obnoxios esse, & angusti⁹ sua p̄trahere, nā
cōtemptus & negligētia eorū ut umbra corpus, sequebat̄ eos
per exilia, tormēta, persecutiōes, mortes. Verū hisce trecentis
annis ecclesia Christianorū nec stetit unq̄ uel melius uel fœ-
liciq; q̄b⁹, a natiuitate Christi trecētesimo undecio anno. Cō-

*Disceptatio inter
Christianos et Phi-
sophos p̄ 300. annos
rudit̄ annos*

Cōstantinus

stantinus uir bonus & nobilis, religionis diuinæ amās, succes-
sit, qui cum arma cōmissurus in tyrānū Maxentiū esset Chri-
stianorū carnificē, honorū tortorē, nectomāticum, cædis &
perditionis etiā charorū auctorē, atq; eius belli cura præme-
retur, per quietē obuēnit ei in somniū siue uisum cōsistēterga
Maxentiū, atq; interim in cælo apparuit ei aurea crux orien-
tem uersus spectās, & interrogāti, quale nam hoc signū esset:
increbuit auribus uox clara cœlit⁹ demissa: Cōstātine in hoc
signo uinces: euigilauit autē cōtemplabūdus qd nā hoc esset
imaginis: illucescēte die suorū coegit purpuratorū senatū,
ex quibus intellexit, Christianorū esse signū crucē, quos etiā
accerisierat postea, declamātes m̄ptis de sancta cruce Christia,
naq; fide, tum ita Cōstantinus Cæsar uerba fœcit, Si fœliciter
in Maxentiū Cæsarē successerit, & ip̄e ego Christian⁹ ero. Atq;
ita quasi armauit se suosq; sancta Christi cruce, & congressus

De inuentione & auro

Maxentio fortissime uicit, foelicissimeq; triumphauit, cumq;
 pro more Romani Cōstantino magna triūphalia decer-
 nerent, non mihi sed Christo debent respondit. Exiit itaq;
 ualde nobile crucē, baptisat⁹ est, abiit in Christianū. Hic Ro-
 historia dist. xcvi. Cōstantinus, narrat donatōnem a casare
 factam quarto baptismi die, cum Hieronymus in tripartita
 testetur, Cōstantinū ad ultimū uitæ primū sacrosancto tin-
 ctum lauacro, nec (ut isti dicūt) Romæ, sed Nicomediæ, quæ
 parum inter se p̄sentiūt. Pontificiū ius hoc loco egregie mul-
 tas ementiē donationes factas magna uanitate p̄tifici Ro-
 orbis terrarū ius permissum, subiectam regiā maiestaté &c.
 Quæ omnia nullā ex testamēto Cōstātini accipiūt speciem
 uel colorem. Hic enī ut pater Cōstātinus Romana tenuit
 scepra, & a Constantio Iulianus &c. hoc uerū est. potestatem
 { fecit Ch̄ianis extruēdi tēpla, magnificis eadē ornauit dona-
 riis, p̄dicādi Euāgeliū i omī loco libertatē p̄cessit: nō at uel Ro-
 mā dedit, uel quēuis aliā p̄uintiā uel gētē. Ver⁹ serpens denuo ad
 ueteres r̄currit artes, istruxit artificē ad hamū esca, ita rōnat⁹
 Nunq̄ usu uenit Romāorū casare a tuo defœcisse ductu, au-
 spitiis, ueneratiōe, simulachra deorū in capitolio collabu nē,
 calcant pedib⁹, ocludunt & p̄cidūt tēpla, sic facies, fretus
 phorū auxilio, in scripturarū agrum falsum seminabis semē,
 peruersam intelligentiā, ita, ut in partes Christianorū unitas
 dirūpatur, indeq; eorū fides incipiet labascere, deficere, suspe-
 cta fieri, & tum tui rursus assurgent diui. Atq; ita suppositū cū
 esca hamū qdā Ch̄istiāorū sacerdos Arrius deuorauit, gracu-
 lus in Alexādria Aegypti, ubi incidit i locū Ioan. c. xiiii. Pater
 maior me est: arripuit occasionē docendi in sacrosancta tri-
 nitate differentim, patrē esse omniū maximū atq; potentis-
 simū, pximo loco stare filiū, sed minorē patrē: subseq postre-
 mo spiritū sanctū in triade hac mīmū. Arrigite aures, o Chri-
 stiani, quā plen⁹ sit admirabiliū fraudū uetus serpens, qbus
 angularē ueræ fidei Ch̄istianæ lapidē infringeret, quo pacto
 omnia ab initio mūdi eo cōposuerit cōsilio, ut deo nec crede-
 remus, nec fideremus. Arri qd nō & illud legisti Ioan. x: Ego
 & pater unum sumus: & similiter quando locutus Philippo,

Confissa Sa-
 thana.

Ex philoso-
 phia hereses.

Arrius.

10

Qui uidit me, uidet patre, Quid uero aliud sacerdotem cir-
cumuenit Arrium, quam philosophia: quando uoluit ex
Aristotele sacra scriptura metiri & censere, quemadmodum uel
hisce temporibus (proh) quoniam multi faciunt. Hic Arrius
magnam post se traxit sectatorum gregem, qui pro nouo tol-
lebant eum deo per doctrinam. Nam quae docuerat philosophiae
multis firmabat demonstrationibus & exemplis. Tum uero
Leuiathan uetus calcabat rosas, postquam bene hoc inuentum
perceperat, ut ipsi inter se dissidebant Christiani. Nam & Con-
stantius consensit Arrio, multi item insignes episcopi, ut Eu-
sebius in Nicomedia minoris Asiae: in ea enim & Morea &
Achaia & Macedonia omnes ferme Philosophi sunt orti,
regnantes ibidem in scholis multis annis, a temporibus usque
Daris Syriae & Medorum regis, huiusmodi nihil aliud credebant,
nisi quod ratio praescriberat. Per quae tempora bonus & do-
ctus in episcopum Alexandriae euectus est Athanasius, is hoc
sibi sumptus, ut Constantio ueritatem monstraret, Sed quae
tunc habuit negotia uetus Leuiathan: quas technas struxerat:
quosdam subornauit sycophantas, qui bonum & doctum Athana-
sium Caesari Constantio sic mendaciter detulerat, ut extra gra-
tiam eius adeo esset, ut & insidias uitae Athanasii multo tem-
pore poneret, cuius innocentiam exitus aperuit. Nam Arrius
infami morte paulo post perit, intestinis in secessum foede
prolabentibus in Nycena synodo, sicut pulcherrime postea
Athanasius apud treuiros aperte in psalmum, Quicumque, & ex-
pressit & memoriae prodidit. Cum itaque uetus Draco hunc
attraxisset hamo pendulum piscem, praeseruauit capturae esca
quod multam conspexerat Arrianorum turbam, quae aliud atque
aliud e scriptura uerbum decerpens suo illud Philosophiarum
iure condidit, fisco obduxit, hamoque perficiens, multos inuitiles
coepit pisces, ad uas salutis nihil pertinentes, ut Macedonium, Ne-
storianum, Euaristum, Simonem, Valerianum, Donatum &c. progressu tem-
poris, huiusmodi inutilium piscium ad sexaginta octo, tamquam praesae capturae,
esca cum hamo absorpserit. In tanta sunt in Christianis orta dissidia,
ut sanctis patribus & episcopis summus incubuerit labor disputandi & scri-
bendi contra errores, ut Anastasio, Eusebio, Hilario, Cyrillo, Da-

Athanasius.

Origo haeresum.

maſcéo, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino &c. hæc diſſenſio
& diuerſa ſcripturarũ intelligentia in locis quibusdã ad octin-
gentos occupauit annos. & quicũq; nouorũ deorũ, nouarũ
fidei querit ueſtigia nomiãtim, legat Decretales. xxiiii. q. iii,
quidã, In huiusmodi diſputatõibus anſa oblata eſt bonis & ue-
nerãdis patribus, per argutas philoſophiã obiectiões, arma
qualiacũq; manibus corripere in aduerſum piecã, etiãſi ali-
quã ſacrã ſcripturã diſformia, quã tã dolẽter & ex ſyncero pug-
narint animo, permiſſa fuit illis retractatio, quã ſatis illorũ
monumẽta teſtant, quare non imprudẽter dixit Auguſtinus
Alios autẽ ita lego, ut quãtalibet ſanctitate doctriãq; præpol-
leant, non ideo uerũ putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia
mihi uel per illos auctores canonicos, uel probabili ratione quã
a uero nõ abhorreat perſuadere potuerũt, ſceleftus Lucifer
perpetuo cœleſtẽ ſitiens honorẽ, ultro citroq; cogitauit, oẽm
mouit lapidẽ, in omnẽ Chriſtianorũ ſtatũ defixus, atq; anio
intentus, aduertit Cæſares inter ſe, & alias, puintias belligerã
tes, per quã aliquã rursus a Chriſti deſcæcerãt fide, poterãtq; pa-
rum ſacris intẽdere literis. quibus autẽ epiſcopi ſtudebãt, cœ-
teris neglectis in paupertate prædicãtes euangeliũ, nec tũ aliud
Romãe erat epiſcopus, quã paſtor, nõ ut nũc rex & dñs, & ſimi-
liter in aliis quoq; urbibus epiſcopi Paſtorũ fungebãtur offi-
cio, non mũdi tenebãt ſceptra, ſua curabãt, docebãt populũ
regnũ dei, ſolando, pauperes fouebãt. Nam tum a populo
pendebant illis neceſſaria, & pecunia in egenos partiẽda, exẽ
emplo apoſtolico: optimatibus uero & magnis iſtis ſatrapis
multis erant iniuriis & erũnis obnoxii, ſubmiſerãt autẽ ſe, to-
lerãtes aduerſa ppter nomẽ dñi, At cõmũis populus magna
fidelitate mutuo cõſolãtes ſe, ut quãq; erãt tràqllima eo cõ-
ueniebãt, ueluti in Aegypto, ubi ſ. Antoniũ multos Chriſto lu-
criſocit diſcipulos, adeo cõdeſante ſe Chriſtianorũ examie.
ut aliquot milia cœleſtis phiã, hoc eſt euãgelii uitã indidem
uixerint, in mortificatiõẽ carnis, ut teſtat diuus Hieronymus
¶ In illis tẽporibus a natiuitate Chriſti. anno. cccc. lxxvi. &
deinceps, Cæſaribus bella gerẽtib; (nam ex fato ſinis inſtite-
rat Romano imperio) eorũdẽ familiã eradicanẽ, eratq;

Officia priſco-
rũ pontificũ,

Occaſus Ro-
imperij.

Romæ præfect⁹ Orestes, qui filio suo hoc honoris detulerat, ut nō Augustus (quæ erat germana Cæsarū nomēclatura) sed Augustulus, quasi pusillus imperii auctor nominaret. Nā uerus Ro. cæsar Occidentalis plagæ, hoc ē Romæ, Italia, Gallia, Germaniæ imperator regno pulsus, inq; locū eius Isaur⁹ Cōstantinopolitan⁹ cæsar Orestem Patritiū, Romæ p̄fectū suffocērat, q; suū urbi Augustulū surrogarat, atq; ita nobilis urbs, olim orbis terrarū dñā, sine Cæsare Ro. p̄fecto seruiērat. Tū insurrexit post terminos Hungariæ, credo ex Vualachia princeps Odoacer Rufsus, q; ingēti cōscripto exercitu Romā reſta contendit, cui & suis armatus legionibus p̄fectus Orestes occurrit, uerū uſad magnanimi Odoacri cōspectū fugæ se mādauit, Papiā spectans, fugiētisq; uestigia legēs Odoacer Rufsus urbem oppugnādo cœpit, Orestēq; trucidauit. popſa bundus deinde per omnē ultro citroq; errans Italiā, cū non inueniret hostē, infestis signis Romā perrexit, ad Ro. regnū gladio euectus, pro libidine administrās illud, hicq; est occasus imperii Ro. a condita Roma. M. cc. xxix. post Christum natum. cccc. lxxv. anno. ut xiiii. annos regnasset Romæ Odoacer, inter cæteras puintias & regiones Romanis tributarias & Gallia erat: cūq; post aliqđ annos tributū exigere Ro. reballabāt Galli, prælio rem cōmirtētes, ubi Ro. acie uicti & Gallia, pulsī. ipsi sibi regē p̄stituerūt Pharamundū, atq; eo modo & aliæ antehac Ro. puintia, iā hæc, iam illa, suos creauerūt reges, relicta Roma a cuius, obediētia iugo, se sensim subtrahēdo sui erāt dñi exuta seruitute. Vt em̄ Odoacer uio. lenta manu Romā cœperat, ita similiter illi erepta ē, ut quæ trucidarat Theodoricus Gothorū, sic inclyta Roma fuit in predā posita cūctis exteris tyrānis & nationib⁹, ut nro seculo Mediolanū, cui nūc Vngarus, modo Græcus, iā, Gottus, paulo post Armenius imperitat: qui plus ferro, bombardis, ignibus; potest in pximis est & charissimis. Ne litera quidē extaret illis tēporibus Papā appetiuisse Romā, uel oppugnasse uel alioq; bellasse. Abdiderat se se in angulū in paupertate & aduersitatib⁹ suo succo uictitās. At post Christū incarnatum D. xix. anno, optimus uir Iustinus cæsar Gotthus Cōstanti-

Orestes

Isaurus

Odoacer

Occasus occi-
dentalis imp. #

Pharamundus

Roma i pre-
dam cecidit.

Iustinianus.

nopolim admiſtrauerat, q̄ epos ex latebris exiliorū p̄tractos magna p̄secutus eſt beneuolētia, cui poſtea ſucceſſit Iuſtiani⁹ ex ſore ſore nepos, tātus iuſtitiæ amator, ut om̄es Ro. Cæſarum cōſtitutiōes in unū collectas in ordinē digeſſerit, q̄s huc uſq̄ ius uocamus Cæſareū, hic cōſyderās Ro. Imperii ruinas, recuperatis aliquot ex hoſtibus p̄intiis, p̄lapſum magna ex parte erexit imperiū, extruxitq̄ egregias deo Baſilicas, maxime Cōſtātinopoli, magnis illas theſauris locupletās, adiecto annuo uictu & amictu. Hoc uero ad ſtomachū fœcerat epos & ſacerdotū, recipiētū animū & lætitiā, abactis ſollicitudinib⁹. eaq̄ tēpeſtate Ro. ep̄us erat Agapitus, miſſus ad Cæſarē per Theodatū p̄ pace ineunda, ſepoſitis diſcordiis, hic tā erat ſanctus uir, ut ingrediūti ei Cōſtātinopolitanas portas qdā captus uiſu oculos reciperet: quæ acta ſunt a natiuitate Dñi D. xxx. anno. Nec tum potuit nouus deus Lucifer ſuas omittere fraudes & ſtrophas. Ad annū D. lxxx. Gregorius magn⁹ eius noīs prim⁹, creat⁹ eſt Romæ Ep̄s. primo etiā ex Græcis Cæſare Mauritio Cappadoce, iam bene auctis Ro. pontificis diuitiis, p̄traxit iterū hamū uetus ſerpēs Mauritiū illeſtās, ut capitaliter Gregorio immineret, & cæteri quoq̄ in cōtēptu magno eſſent ep̄i. Cæterū cū perſtaret Cæſar odiſſe ſanctū Gregoriū, p̄uidētia dei p̄miſit ultionē ut capereſ a Foca, qui percūſſo ſecuri Mauritio regnū poſtea tenuit. ¶ Hic Gregorius ultim⁹ Ro. Ep̄us fuit calcans martyrū & Ap̄loꝝ ueſtigia uiuēdo, docēdoq̄. Tametſi autē a Cōſtātini regno, ep̄i Ro. die in diē in diuitiis creuerāt, nec ampli⁹ ita oēs ad Euāgelii regulā ſeuere & adamuſſim oēm uitā exegerāt ut pri⁹, declinātes ſenſim ab Euāgelio in ceremonias, unā poſt alterā legē p̄mulgātes, tū tolerabiliter cōmutarant ſe uſq̄ ad Gregoriū, poſt quē Euāgelii librū prorfus clauſerūt, irrūpētes ſalutatio, nib⁹ principū curias aperte, ut ſeq̄. Anno domini cccc. iiii. Focas obſcuro loco natus, ſed fortis bellator, primum a ſamilitio erat p̄fecti Ro. deinde in caſtris Cæſar elect⁹ tyrān⁹ crudelis, ei⁹ regni anno ſecūdo e uiuis in cōmunē locū abiit ſanct⁹ pater Gregori⁹ q̄ttuoreccl̄iæ doctorib⁹ cōnūerat⁹. Tū uero uetus Draco hamū ſuū ſp̄iēdida ornauit eſca, hac artes

Agapitus

Gregori⁹ pri
mus.

Gregorius inter
bonos Romæ ep̄i.
ſeruos ultimus.

Quint⁹ gra
dus Idolola
trix.

Legittim⁹ Cæsar sedem tenuit Cōstātinopoli, collega nihil,
ominus assumpto, qui occidētis regnū (ut Romā, Italiam,
Frantiā, Germaniā &c.) occuparet & regeret, iam Cæsare oc
cidentalis plagæ, ut supra narrauim⁹, trucidato, & exacto, ut
Roma unicuiq; ad rapinā esset exposita, diripiētib⁹ quæcūq;
poterāt gētibus, interim opes Romano accesserāt pontifici,
non regiones uel populi, sed ut sit aliqñ in thesauris pecu
niarū. Iccirco cœpit in illo Euāgelii spiritus frigere, qđ specie
regni, Cōstātinopolitan⁹ Epus Romano se præferret, cui
statim uetus serpens in id instructā ante porrexit escam (qui
erat Bonifatius eius nominis tertius) tali colore. Quid r̄ uis Bonifatius; N^o.
tu in miseria & cōtemptu perpetuo iaceres Roma terrarū ca tertius.
put est, infamiæ tibi est, qui non & ipse episcoporū caput ap
pelleris, quod maiori iure quam Patriarchæ Cōstantinopo
litano tibi cōtingeret, Romanū dominiū permutatū est, nec
tu tam humili loco apud Cæsares es, ut maiores tui. Huius su
perbiæ hamū cum esca simul penitus absorpsit Bonifatius,
ad amicitia Cæsaris Focæ pfugiēs, quē summis precibus fati
gauit, p̄ priuilegio, ut cæterorū ep̄orū summus esset Ro. hoc
ē Papa, pater patrū, utq; ecclesia Ro. om̄ibus anteferrētur, Papa nomē
quod quāuis egerrime cōcederet, precibus tamen extorsit tā vnde.
dem, ut Focas in priuilegiū consentiret. Hoc autē prudenter
nunc dissimulant, clamātes Papam omniū maximū, & Ro.
super omnes alias ecclesiam, idq; ex diuina præordinatione
immediate, ut isti dicunt, dist. xxii. om̄es. Quare igif Cōstan
tini donatio ementita est, secundū quā episcopat⁹ Ro. præ
celleret om̄es, & regnaret om̄ib⁹ : ut in suis habent decretis.
distin. xcvi. Cōstantin⁹. Dicūt de suis quicqđ uolūt priuile
giis Romanēses, ut qui in ius suū referāt, qcqđ in mentē uene
rit, sed cui nemo ausus sit cōtradicare, nisi uelit terribile illud
heretici nomē, ut mādāt dist. x. xi. & xix. sic oēs. Hanc (ut
dixi) gl̄iæ esca uorauit Papa Bonifat⁹. At nū Euāgelio p̄for
me sit, alijs pnūtiēt: & hic ham⁹ oēs posteriores attraxit pōti
fices, ut ius sit, immo diuinū ius natū sub pœna mortal̄ p̄cti,
qcūq; sentiret aliter de ro. pōtificis priuilegio: atq; inde sc̄tissimi
p̄is Papæ appellatio. Itaq; cū Cæsare priuilegiis innocētē

scripturā: Tu es Petrus: equerūt, fabricātes sibi ex eis ipsis di-
uinum ius, Quā robustū idolum, nouusq; deus tum est nat⁹
Nam hoc cognominis, nulli antehac Ro. episcopoꝝ oblige-
rat. Sed cū cōtēptus & paupertatis caminū, sic fuit extintū
huiuscemodi fructus, quos usq; dum uidem⁹, tulerūt diuitiæ
& ignauū otii. Bonifatius iam tum statim usurpauit titulū
papæ Bonifatii eiusnominis tertii pon. max. coegitq; ex reli-
quis epis & sacerdotib⁹ Romæ cōciliū, in quo sanciuit, ut de
inceps papa a sacerdotib⁹ & populo electus, eiusdē esset uirtu-
tis potestatisq;, tātq; existimatiōis, ac si Cæsarea accessisset
cōfirmatio, quod decretū pugnabat in ueterē cæsariū p̄suetu-
dinē & a uertoritātē cōfirmādi episcopos, q̄ a prima saluta-
ris aq̄ origiē usi erant. Bonifatius aut ubi priuilegiū papā uo-
candi se, impetraāt, hoc premii loco Cæsari rependit, ut clā
cæsareæ maiestati p̄rogatiuæq; detraheret, & a quo per sup-
plices uoces tanq̄ a dño & cæsare priuilegiū primatus obtri-
nuerat, eidē dñari & imperare p̄sumpsit. Quāuis nec ipse, nec
aliquot posterī eius aperte decretū hoc in usum trahere non
audebant. qm̄ tam tēporis cæsar p̄fectū Romæ patritium
cōstituerat, cuius suffragio & a p̄probatiōe papæ creabant. Ita
tū se gesserāt porro papæ, tanq̄ iure superiores essent Cæsari,
bus, sine quorū auxilio quicqd poterāt cōstitiebāt, instituētes
episcopos, ut potius obedirēt papæ q̄ cæsari. Est tñ qd̄ p̄feras
tam immani superbix Nā nō multo post occiso Foca, q̄ tāta
priuilegia uicario Christi sic suppliciter oranti p̄cesserat, He-
raclius cæsar creatus est, Anno dñi. D. cxii. quo tēpore uere
nouū idolū nouusq; deus Mahomet Ismaelita surrexit, qui
nouam cōdiderat fidem, qua Turcæ uiuūt. Postq̄ prim⁹ no-
uus deus Lucifer, causam suam ita longe pmouerat, ut inter
Christianos cōprehēderit, qui nomen sibi summi epi, maxi-
mi omniū mortaliū dñi tribueret, placuit & ipse sibi, sic cogi-
tans, p̄gredieris amplius, qn̄qdē sepem sic perripisti, transi-
listiq;, escam ueterē, p̄be dolis illitam obiecit papæ Cōstatino
post natū Christū D. clxxxvii. quā a uide deglutiēs a Iustinia
no Cæsare, eius nois tertio (nō ex eo q̄ ius cæsariū condidit)
plura rogauit cōfirmāda priuilegia. Ex qb⁹ facile intelligit

arlinio

Origo fidei
Mahometicę

quā ratōne tāta succreuerit sanctitas. Atq; ita Papæ Romani
sacræ exciderūt scripturæ, tanto nomine ascito, occupato in
om̄ibus negotiis principatu, & accubitu primo, cœperūtq; fœ
dera & amicitias principibus Cæsaribusq; iūgere, didicerūtq;
eorundē curias salutare, inuoluētes se om̄ib⁹ causis, negotiisq;
hinc inde tractādīs, crescētes etiā pulcherrime in possessioni
bus & diuitiis: quæ ratio uiuendi pontificū usq; in ceterimū
durauit annū. Sceleratus dæmon cœpit gaudiū magnū, suas
tam magnifice pcedere artes. Nam paulopost ad numerum
āni. D. cc. xviii. Cæsar Leo terti⁹, Syr⁹, deposito p̄iarcha Cō
stātinopolitano Germano suffecit Anastasiū: tū papa Gre
gorius tertius prupit, Cæsariq; scripsit, ut pristino honori ger
manū redderet. Quod cum nollet Leo, Gregorius ad ueteris
serpentis cōsiliū, auctor fuit toti Italiæ, ut a Cæsare deficeret
(sed nō ad exemplū ueterū pontificū in cōtemptu uiuētū)
quem etiā anathemate percussit, eo cōsilio, ut belligerātibus
inter se Cæsaribus, imperiū ei cederet, qm̄ magni esset nom̄is
apud principes. Vetus serpens nihil cūctatus, illeuit escā cum
hamo ut stillaret. Nam hoc sibi negotii sumpserat, Christi fi
dem, si non supprimeret, inuolueret tñ, quocūq; possit mō,
suggessit papæ hoc cōsiliū: Quādoq; dē legitimū Ro. imperiū
interciderit, & quiuis ex om̄i mūdo aduena irrūpit in illud,
Cæsarem se faciens Cōstātinopoli, superimponēs collo tuo
aliquem Patritiū, quin tuam periclitare salutem, ut nomen
maximi una cum re habeas: Tua erit sedes Roma, tui erit cui
cōcesseris regnū arbitrii. Leoni Cæsari deinde successit Cōstā
tinus filius homo ualde tyrānicus, sub quo Pipin⁹ ex Galliis
Legatos ad Pontificē misit, Anno D. cc. lii. & papa uicissim
coquentens inter se mutua p̄silia, ut papa Zacharias, quādā
sibi sumeret potentiā, deiectoq; ueteri dño, Pipinū Galliarū
regem fœcit, aspirātibus principū fauoribus, isq; beneficio
papæ primus nūerat⁹ eius terræ rex, sicut canūt Pontificia
iura. xi. q. i. Te qdē. Subsequēti anno mortuo papæ, Stepha
nus secūdus substitut⁹ est. Hic sua usurus potētia, cū in Italia
Aistulphū regem molestū haberet, implorauit statim Pipi
num, ad aliquot miliaria occurrēns illi, obtestās p̄ p̄sidio scē

Papæ & Cæ
sarīs prima
dissentio.

Irruptio pon
tificū in reg
na.

Ro. ecclesie prestado, confessor enim esse maluit quam martyr-
tis habens, si eo titulo celum irrumpet. Tum uero antiquus neque
diabolus causa stetit, postquam uerget Christianae diuitatis nucleum
uitiosum reddiderat. Hi enim qui antehac solidissima omnium
Christianorum columna extiterant, in preceptu martyriorum a scrip-
turis sanctis abalienati, mundi & terrae assumpserant negocia, cre-
andi caesares & reges, principatus & dominia ad se trahendi, au-
cupantes magnificos & superbos titulos, porrigentes ad oscula
pedes, utque sine papa nullum transigere negotium, ultionem in ho-
stes minuitate. sicque solutus cura diabolus, non amplius necesse
habuit, obambulare ut leo rugiens, de quo Petrus: prope enim sci-
uit illud Euangelii: Nemo potest seruire duobus dominis. & Paulus.
Nemo qui militat deo, implicatur mundi negotiis. Et gaudebat
uehementer satan uetus, escam splendidam adornans, deoque nouitio
iterum deuoranda obiitens. eratque fraus sic subornata, ut &
paulo ante paucis memini. Anno domini. D. cc. li. regnantibus Gal-
liae regibus nominetentibus, parlameto (ut etiam in hunc usque diem)
omnes definiende regni causas. Papa caput inclinauit Galliae,
quo tempore ex antiqua familia Merouengi regnabat nobilis
sanguis Hildericus rex, sed Pipinus Caroli magni auus regni
administrator erat, in cuius demortui locum filius successit Ca-
rolus & ipse administrator, nihil minus Hildarico, ut quae ex regia
ortus erat progenie, Gallorum rege. ignoro quam fide Carolus regno
praeferat: hoc constat, fauentem habuit Romano pontifice. Interim obiit
Carolus, relictis tribus filiis, Carolomano, Pipino, Grifone.
Carolomanus aperuerat Pipino animum de amplectenda uita
monastica, sitque Monachus. ita patuit Pipino inuadendi regni
locus, administratoris pretextu. Hilderico rege usque dum uiuente
Pipinus regiam sitiens dignitatem Papae se adiunxit, & rursus papa
Pipino, idem monstri alens, uterque priuato adactum comodo.
Itaque Pipinus (ad ueteris interim serpentis dolum intente) Bur-
cardum Herbipolensem episcopum transmisit Romam, una cum Fol-
rado suo a sacris, ad Papam Zachariam, per huiusmodi postulatis & in-
terrogationibus, oracula consiliaque eius ut acciperet, uter iustus
regnum teneret: an qui eius omnia portaret onera, an qui curis
liber solo nomine rex esset. Ad quae ex demonis institutioe

Consilia papae
in Hildericum.

Zacharias, pronuntiavit: nihil esse eum nominari regem, qui
regni negotia curaret, qui id quod regis esset, omnes subiret
labores, quā alter, nomine tantū ociosus rex. Quam sententiā
Papa ex suo didicerat Iure. xxii. quest. quarta. Si qs conuictus.
Vbi minister Pipinus tantū fauorem deprehendit, tantaq;
uidit fenestrā inuadendi regni sibi apertam, cōcepit animo
regiam maiestātē occupandā, qui conatus doli erant in nati
uum & legitimū Pipini dominū & regē Hildericū. Is eū sic,
quemadmodū & hodie fit, præerat regno, repetita ab antiq;
simis regibus cōsuetudine, descendentibus a Meroueo: Huius
modi potestas erat pontifici, nec a Christo (qui noluit patri
monii duobus diuidere fratribus) nec a quopiā alio pmissa
sententiā ut ferret discordem in dominū, tale nihil suspicā
tem pro seruo: uerum suos habuit uetus serpens ludos, atq; eos
foelici exitu. Atq; ita, ut diximus, Pipinus adhæsit pontifici, **Decessio Pa**
& pontifex suæ potentiae querens præsidium Pipino, ut simile **pæ a sancta**
facile gaudet suo simili, & suum inuenit semper olla cooper **vita.**
culum: sed non erat alicuius exempli uel iuris, Papa reges
ut crearet. Quamobrem ad alias se cōuertit artes: compara
uit sibi & Pipino multorum Germaniæ principum amici
tias, populorum itidem, Gallia ut consentirent, atq; ita po
lenta (quod dicimus) fuit decocta, ut potentiae suæ gladium
corriperet pontifex, Pipinum in Regem euehens, secundū
traditionem sacrorum iurium. **distinc. lxxxviii. Episcopus.**
Bone deus, postq; uerus, bonus, & pristinus rex Hildericus hoc cō
perit, quid faceret: quia & facienda, & omittenda, in Pipini,
ut administratoris, manu erant, cum optimus rex fidei da
ta, præstitiq; iuramenti moneret Pipinum suum ministrū,
tum prorupit sanctus pater Papa Stephanus (qui Zachariæ
succefferat) absoluitque Pipinum ab omnibus præstitis
IVRAMENTIS, ET FIDE PRISTINO REGI HILDE
rico data promissaque: nec tantum PIPINVM, uerum
omnes etiam ceteros principes in Pipini regnum con
sentientes. Hildericum uero optimum regem detruferunt
in monasterium. Itaq; sicut Christus mūdi regna fugit, Apo
stolique honores mundi calcauerant, ueteres sancti Episcopi

scriptura pugnabāt, mortē pro ueritate libenter oppetentes. Ita hoc tēpore epi Romani aperta fronte in omnē irruerūt mundū, queritādo supremos orbis honores, diuitias, potentia cœlestē etiā usurpādo, cōtra oīa Cæsarea, naturalia, diuinaq; iura, quod de sede per fraudē legitimū & naturalē deicerat Regem (quē fingunt inutile regno fuisse: & quales sunt isti:) quod absoluit & laxauit prestita sancte iuramēta, p̄missamq; fidem. Quod putas gaudiū solidius ueteri serpenti potuisse cōtingere, quā hac transacta causa: Habet tñ eius potestatis colorē papa in sacro iure. dist. xlvii. omēs. Primus nō uis deus Lucifer bono erat animo, super erecto pro se tēplo & nouo deo, ad cuius collationē nihil erat illud magnificū Dianæ uoluit etiā laboris sui fructus & tributū auferre (nam Ro. extirpatū fuit imperiū, Roma papæ cesserat, qui exultabat spiritu ualde, quod in tam magni Cæsaris locū uenisset) Appræhēdit denuo Lombardiæ regem Aistulphū, q̄ oppugnabat diuexabatq; Pontificē, quod ditioēs Romæ finitimas ita sensim cū iniuria eius decerperet. Quare Stephan⁹ Papa orauit Pipinū p̄ præsidio, bona eius & p̄uincitiā cōtra Regem ut defenderet. & ita induit arma Pipinus Romā tendēs una cum papa, qui ipse p̄ auxilio ad eū uenerat, pepulitq; Roma Aistulphū, quo tēpore Stephano Pipinus Rauennā, & q̄sdā alias urbes muneris loco permisit. Interea Pipino in Galliæ Regem potentia pontificis & fauore populi cōstituto, regnauit Cōstantinopoli Leo quart⁹ Ro. Cæsar, & quantū Gallia creuit, tñ Ro. regnū cæsarūq; defœcit, extincta Romæ omni obedientia, nullo legitimo Cæsare Romā tenente, cū ex ueteri instituto duo olim imperassent. Jam papa potestatis suæ præsidium in Pipino inuenerat, qui ei p̄ libidine in omī Italia urbes, p̄uincias, gentes, donoderat. Quare has ex alto repetam historias, statim intelliges, utiles em̄ sunt & necessariae, uerū ut, quid sit Papa, nucleū eruas. Post hæc, Anno dñi. D. cc. lxxxii. Leonē Cōstantinopoli mortuū subsequutus est Cōstantinus filius, etiam occubuit Pipinus Galliarū, supstitib⁹ duobus filiis Carolo, & Carolomāno. Carolus Galliæ rex factus Romā uenit, ab Adriano amicissime except⁹, cui⁹ Pipi,

Vrbes Italiæ
vt occupauit
Papa.

num filiū Italix (pristino Rege capto & deportato) Ludo,
 uicum filiū Aquitaniæ Reges a se creatos inunxit, uulgus
 edoctū fuit, ut succlamaret: Carolū eē Patritiū Romæ præfe
 ctum. Hic Carolus & Pipinus suæ ditionis fœcerāt totū Rhe
 num, Antuerpiā usq; Saxoniam, Dutingiā, Coloniā &c, Ba
 uariam, Nortmāniā, Britanniam, Austriā, Vngariā. Anno dñi
 D. cc. xcix. quiescētib⁹ in bona pace pontificibus, nemine eos
 audente palam uexare uel torquere, præ metu regū Galliæ,
 qui omnis pontificū spes, & unicū refugium erāt, q̄q; eisdē rega,
 Gallie regnū
 lia munera regionū & populorū cōtulerāt, interim Cōstanti
 nus Leonis Cæsaris filius sine herede decepsit: post quē mater
 Hirena totū imperauit quinquēniū, tum fatū uenerat, ut sub
 limius honorū cacumen cōscenderent Galliarū Reges, pon
 tifex fuit Romæ Leo tertius post Adrianū, quē nescio q̄ Ro
 mani affœcerāt cōtumelia: quā cū indigne ferret, ad solitū
 cōfugit remediū Galliarū Regem Carolū, exponēs quærola
 uoce suas illi calamitates, auxiliūq; rogās. Proinde collecto
 exercitu Carolus in Romanos p̄fectus (o quāta ueteris ser
 pentis exultatiōe) Papā egregiæ ultus est. p̄pter qd̄ a Leone
 papa Romanorū regis corona ornatus est, acclamāte omni
 populo, Carolus magnus Augustus. Itaq; hic prim⁹ Galliarū
 Rex Ro. Cæsar creat⁹ ē, Anno dñi. D. ccc. i. Sed deinceps Cō
 stantinopolitani nō ampli⁹ tenuerūt appellationē Ro. Cæsa
 ris, suo cōtenti titulo, cum Roma nullā habētes prorsus rōnē
 Quæ mihi fuit hanc texendi historiā causa. Audiuisti em̄ ut
 Ro. ep̄us pedetētim sacrā reliquerit scripturā, Euangeliū, ue
 terū uestigia, paupertatē, cōtemptū, tristitiā, abiectiōnē, ad cō
 traria plane sese uertens. Deinde ut a Cæsare Foca priuilegiū
 cōsecutus sit, nominādi se summū ep̄orū, papā, suāq; Romæ
 ecclesiā oim primā. Postea quomodo dederint operā, ut pri
 uilegia a Iustiniano Cæsare approbarētur, cōfirmarenturq;
 collectis interim multis aliis priuilegiis, per adulationes, stro
 phas, imposturas (nā ueri Christiani, quales primi erant Ro.
 ep̄i, nihil necesse habuerūt huiusmodi immūtatib⁹, ne asse
 ctauerāt quidē, unde ab eterno deo meritū gloriā acceperūt &
 coronā) Verū hi insinuarāt se aulis principū & regū, in con

Epilogus dia
storum.

199°

801°

filarios aliquñ asciti, ut nunc etiã est in usu, causas eorundem expedientes, in bonã semper speciẽ. Postremo a regibus auxilia in aduersarios & hostes petebãt, permittebãtq; ut interficerent etiã, quibus nomẽ sanguinis reorũ uehemẽter auersabãt. Tãdẽ iniuerũt fœdera & cõsultationes, ut cõtigir cũ Pipino administratore, cõtra iustũ & natũ regem Hildericũ, quũ reiecto a capite pallio facie plane reuelata amplexi potetiã magnam (in timore tamẽ in principio) nempe creãdi reges, de quo cũ principibus pactũ fœcerãt. Ad ultimũ quũ omnia pgre diebant fœliciter, pulcherrimis etiã se ornabãt ciuitatibus & puintiis, docte & pacifice Romã p se obtinẽtes, quã eẽt fidei Christianã tanq̃ speculũ, in quo totus orbis uerã, Christianã euangelicã uitam deprãhederet, disceretq; sicut ipi scribũt in sexto Decret, ti. sexto. li. i. ca. decimoseptimo. Nũquid, Carolusq; ppriis uiribus sumptis in Ro. euexerũt Cæsare. Atq; talibus gestis in possessiões principatũq; adeo irrepserũt (semp̃ sub sanctitatis speciẽ, sanctiq; Petri nomẽ prætexẽtes) ut nũc omni dñenẽ mũdo. Succurrit autẽ hic mihi similitudo: Nõ secus atq; arborea hedera facit in primo ortu, tenerũ est uirgultũ e terra assurgẽs, atq; interim humi repens: sensim autẽ applicat se radici robustã & prealtã arboris siue abietis, quã nihil sentit tã gracile & lentũ uirgultũ. per hyemẽ em̃ oẽm accipit iniuriã, ferendo ruinã ramorũ foliorũq;. Nihilominũ sic patiens, cõtinuo succrescit, quousq; se intra arboris corticẽ appèderit, ut & firmiũ semper hereat, donec accrescat arbori una cũ cortice, tum uentorũ iniuriã nõ ampliũ est obnoxiiũ. Pergit itaq; porro ire potẽter excrescẽte interim ramusculo arborẽ circũplicãti: ubi uero i altũ sic assurrexit, ut ramos cõprehẽdat, tum hedera ad iter ramorũ arboris discriminat se, eos in uniuersum amplectẽs, ut arbor ipsa ad crescendũ laboret: postremo tot hedera erũpũt rami, folia, corymbi, tãtã densitate, & nũero, ut iusta arbor plane strãgulef. & obtũdaf. atq; ita perit precellẽs & inclita arbor, in quã arborefcit in tãtum grauiter olens hedera, ut per se ipsa arbor sit, & prioris se dem occupet. Cõfer nũc factã narrationẽ, qd cõses: nũc nã sic usu uenit olim, ut etiã adhuc quottidie: Huius exemplũ pete

Similitudo de
Papa.

distinc. xcvi. per omnia capita. Cæterq; Adrianus deinde papa cum aniuaderet se ipare uiribus Desyderio Italiae Regi, cõcitant in eũ Carolũ magnũ, q̄ infesto adueniẽs exercitu cepit Desyderiũ, indistõ Romæ cõcilio papæ & cliiii. ep̄is & Abbatibus, in quo papa Adrian⁹ una cũ toto cõcilio, Cæsari suisq; posteris obtulit om̄e suũ ius & potentiã, p̄ hereditate, ordinatõneq; sedis Romanæ, ita ut om̄es Archiep̄i, ep̄iscopi per om̄es terras suã a Cæsare acciperet Inuestiturã (qd̄ dicũt) neue qsp̄ia præter eam p̄secraret, sub pœna traditõis satanæ & anathematis. Qd̄ idẽ papa Leo post Adrianũ electus fœcit, qui in publico cõcilio in tẽplo saluatoris cõfirmavit & asseruit ipse & totum p̄ciliũ, præmemoratũ, Orthoni primo ex Germanis Ro. Cæsari, in perpetuũ, ut duraret, ut habetur distinc. lxxiii. Adrianus, & in Synodo. Hanc ingesserũt saliuã optimo Carolo, ut haberent Patritiũ & defensorẽ in Italiae Regem, quem regno exuerant Pipinus & Carolus, donantes illud pontifici Ro. qui in tranquilla possessione sederat. Postq; se suumq; clerum om̄em cæsari subiecerat, in securitate igitur uiuens, tandẽ circũactis tẽporib⁹ p̄scripsit om̄ia bona in possessione, toti⁹ p̄uintiæ Tustriæ. Calluit nidũ suũ uetus serpens, platurus igit̄ aliqd̄ noui in mũdũ, insinuarat se in suũ facti, tium nouũ deũ. Carolus magn⁹ regni sui, xlvii. anno moritur, post natũ Christũ. D. ccc. xv. cui successit Ludouuicus filius, similit̄ papa Adrian⁹ eius nois prim⁹, morit̄, q̄ p̄memoratã Carolo libertatẽ una cum Cõcilio detulerat. Audi historiam (herbacea, q̄ ut diximus succreuerat hedera damnũ senserat) in electiõne noui p̄tificis, nec aduocatis cæsaris legatis, Ludouuico Cæsare ne salutato qd̄, creauerũt p̄secrarũtq; papã Stephanũ q̄rtũ. Cæsaris uero indignatio ut icrebuerat, qd̄ adeo extẽplo fidefragi & mēdaces papa cũ toto p̄cilio (cũ nũc affirmet, ipossibile eẽ p̄ciliũ ut erret uel mēriat̄) p̄prio iudicio & sententiis dep̄hederet, tũ ad fraudulẽtã p̄fugit exceptõne Stephan⁹, foĩatis lris, q̄ p̄trariũ testaret̄. p̄ncipio fass⁹ eẽ, uerũ eẽ, ut ad comitia noui papæ selegedi, p̄uẽire deberet ep̄i, sacerdotes, senat⁹ p̄p̄lusq; Ro. (dissimulãt ar̄ nomẽ cæsaris & legatorũ) ueq; post electũ papã, tũ p̄mũ aduocãda eẽ cæsarea

Ius Cæsari
creãdi papã.

legatio in cuius p̄ntia cōsecrareſ, cōtemplare nequitiã, ipſoꝝ
erat electio ignorãte Cæſare, ipſoꝝ erat cōsecratio, tm̄ ut ſpe
ctatores adſtarét Cæſaris legati. Verũ ubi interim Adriani re
linquebat conciliũ: Papa per ſe infregit, cum tm̄ illud per ſe
nec decreuiſſet, nec cōdidiffet, nec tribuiſſet. At inuenit exce
ptiõis ſtrophã ex, ut papa dixit, hiftoria: extitiffet aliqñ Cæſa
res ſuã potetiã imprudètes, & furibũdos, pp̄ria ſequètes ca
pita, nihil aliorũ aduertètes ſuffragia (hoc uero nõ Adriani
habebat cõciliũ, ut cũ aliis ſuffragareſ, ſed ut ſol⁹ Cæſar iuriſ
ditione teneret, eligedi cõfirmãdiq; Papam, q; ut nouus de⁹
concilii uerba inuerterat) & nonnũq; incideret in hærefes (a
quibus ipſi ſcilicet eſſent tuti) quare Cæſares abſtinerét ele
ctiõib⁹ paparũ ſub pœna excõmunicatiõis. Ex iſtis unuſq; ſq;
iudicet, quæ ſanctitas ſubſecuta ſit de die in diem pontifices,
poſtq; urbes & principat⁹ occuparũt. Si quiſpiã uero alius cõ
tradixiffet cõcilio, hui in quãtas iucurriffet hærefes: ſed Ste
phanus papa oĩm maxim⁹ fuit, alia eſt ratio, tolerabile uideſ
hic ut pulchre exceſſit nidũ: Regũ & Cæſaris potentia cõſe
quendo, ut eius gratia ampli⁹ neceſſe non habuerit. Poſtea
papa Stephanus miſit Oratores ad Ludouicũ Cæſarem in
Gallias, ut mitigarét indignatione eius, quo minus ſalutat⁹
eſſet ſuper electione Papæ cõsecratiõeq;: nam per ſe uentur⁹
eſſet (uide nequitiã, in ſuũ recoepit audatiã tergũ papa, inui
ſendo pp̄ria perſona Cæſarẽ, ſed ea arte id quod uoluit, nõ pe
cõcilio Adriani interitũ cõfecit) Vbi in Gallias ad Ludouicũ
cum uenit Papa, optimus & patiens Cæſar, p̄ceſſit ei magno
comitatu obuiã, excipiẽdo illũ perq; hũaniter: ubi ſacrũ fecit
papa, coronauitq; Ludouicũ in Ro. Cæſarem, quem tm̄ ora
uit papa, ut priuilegia ab Adriano prædeceſſore ſuis maio
ribus cõceſſa, ſibi cõdonaret: bonus princeps perſuaſus cõſen
ſit, ſi bene ſuis rebus cõſuleret papæ, bene haberet. Tum uero
renũtiatione extẽplo decerptã, pontificiis intulerũt canoni
bus, & poſt hæc tẽpora pro arbitrio p̄ſtituerũt nobis Roma
niſtæ pontifices. Hic Ludouicus ſecũdus fuit pontificũ potẽ
tia Ro. Cæſar creat⁹. Reliqt aut Lothariũ priõgenitũ regni
ſucceſſorem, reliquos aduleſcẽtes filios Carolũ & Ludouicũ

nomine tñ reges alterū Aquitaniæ (quæ est Galliæ regio
Hispanias spectans) alterū Bauariæ principé cõstituit. Mor-
tuo patre Ludouico discordia est nata inter tres fratres. Iuni-
ores indigne ferebāt, se paterno & hereditario regno exutos
& priuatos. quare quasi iusta in Lothariū arma sumpserunt: *Mutatio im-*
quæ tot utrinq; fuderūt sanguinis, ut om̄is eorundē ptās de- *perñ.*
fecerit & imminuta sit: postremo succubuit Lotharius: atq;
ita diuisa est Gallia. Carolo celsit quicqđ est terræ intra Britā-
nicū mare & Mosam. Ludouico tota usq; ad Rhenū Germa-
nia, seniori fratri intermedia regio, ut Lothoringia (a Lotha-
rio sic nuncupata) Treueris, Colonia, Moguncia, Brabantia
Flandria: hoc modo Ro. imperiū in diuisionis fortē cecidit.
Galliæ reges ueteres, ut Merouengi, ab antiq̄ssimo Meroueo
Clodii filio nomē tulerūt, ita Caroclini a Carolo primi Pipi-
ni filio uocati sunt, qui ad. cx. annos regnauerūt: & quousq;
Ro. imperiū apud Gallos detentū fuit. In his tribus fratri-
bus Carolorū familia est extincta. Ludouico (q & Suende-
baldus est dict⁹) inter hos nouissimo, oīm ore uoceq; Ottho
Saxonix dux ad regnū Ro. uocat⁹ ē, Anno dñi. D. cccc. xiii.
hic causatus ingrauescentē ætatē, ad hoc impotentia suā, ora-
bat sedulo, ut leuaret tāto Ro. regni sceptro. Eius igiṛ indicō
cõsilioq; quidā Cōradus Germanorū rex, elect⁹ est. Sup quo
dubiū est, num nam de linea Carolorū fuerit, nec ne. Cæterū
cū imperitasset vii. annis Germaniæ obiit, & deinde Ottho *Ottho prim⁹*
ducis Saxonix filius prim⁹ Ro. Cæsar ex Germanis dictus ē. *Ger. Cæsar.*

962
C Necessitas incubuit ueteri serpenti, ut tam fœcundā pisca-
turā semel tā foeliciter occupatā suā sibi redderet. Itaq; postq;
Ro. regnum a Gallis ad Teutonas descēderat, Anno dñi. D.
cccc. lxi. plus minus. Papa interim ad centū annos, nōnul-
los regno & imposuerat Cæsares, & inunxerat, ita ut eius rei
autoritas iam inualuerit, radicesq; egerit: aliqñ nihilo min⁹
nō nullis cōtradictib⁹, oppugnātibusq; scircō Ro. ditiones
& ubi usu uenit, ut Galli regno deciderēt, nihil singlariter pol-
lentes, tū Papa (prudēter quidē) & ipse alio spectauit, ab istis
caput declinās, Orthonē Saxonix Ro. Cæsare fœcit, sub con-
ditiōe tñ, ut sua sibi porro ptās cõstaret, si aliqñ exigeret ratō

**Papa a Cæsare
re iuramentū
postulat.**

**Formūa iu-
ramenti.**

suarū possessionū, etiā ut haberet cui inniteret. Ioannes ergo
Papa. xii. eius noīs, qui ad pontificatū amicorū fretus p̄sidio
potētia eluctat⁹ ē, Orthoni iuramentū p̄scripsit, in quo Ortho
se agnosceret Pōtificis (qđ nūc dicim⁹) phasalū, hisq; artib⁹
nobilis, & potētis, orbis terrarū imperiū a Pontifice ius cliēte
latiorū prādiōrū accēpit, sub cuius ualde magna sanctitate
ferme permāsit etiā. In hūc em̄ modū scriptū ē in iure cano-
nico, dist. lxi. i. Tibi dño, Ioāni Papæ, ego Rex Ortho p̄mit-
tere & iurare facio per Patrē, & filiū, & sp̄m̄ sctm̄, & per lignū
hoc uiuificæ crucis, & per has reliqas sctōrū, qđ si permittente
dño, Romā uenero, sanctā Ro. ecclesiā, & te rectorē ipsi⁹ exal-
tabo secūdū meū posse, & uitā, aut mēbra, nūq; neq; ip̄m ho-
norē quē habes, mea uolūtate, aut meo cōsilio, aut meo con-
sensu, aut mea exhortatiōe perdes, & in Roma nullū placitū,
aut ordinationē faciā de om̄ibus quæ ad te, aut ad Ro. p̄tinēt
sine tuo cōsilio: & quicqđ de terra scti Petri ad nostrā ptātem
uenerit, tibi reddā: & cuiuscūq; Italicū regimē cōmiserō, iurare
faciā illū, ut adiutor tui sit ad defendendā terrā scti Petri se-
cūdū suū posse. **Facultatē** habet pontifex exigēdi hoc iura-
mētū, id qđ canūt canonica iura. xii. q. i. Cleric⁹. Hoc uero ē
offam pultis obiectā ingerere. Ab hoc Orthone deinceps oēs
reges & cæsares coacti sunt, se Papæ tanq̄ dño suo hac iurisiu-
randi religione obstringere, uel in hūc usq; diē. O Ro. regnū
quale hoc est pulmentū, olim ne gustasses quidē, iam necesse
est ut totū uores, sed nō aliud uis, qa etiā scriptura ē cōplēda.
In hoc grāde iuramentū p̄sensit Ortho, eius noīs prim⁹, de-
inde filius Ortho secūdus, postea etiā tertius: breuiter omnes
Saxoniz ducēs. Sed Orthone tertio electo, p̄p̄modū adhuc
puero, Romani ualde offēnsi: nam affectabāt quēdā Crescen-
tiū magnū urbis Romæ p̄sulē Cæsare, quē cū elegissent etiā
tum Papa Gregorius q̄ntus ad Orthonē in Germania trās-
fugit, cuius erat cōsanguine⁹. Ortho aut̄ maximis p̄fectus ui-
rib⁹, obsedit Romā ingēti exercitu, expugnauitq; in quo tu,
multa Crescētius trāsfixus est, & nouus Papa Ioannes oculis
priuat⁹. Coegit igit̄ Papa Gregori⁹ q̄nt⁹ cōciliū, ut decerne-
ret, quo ritu comicia de nouo rege uel Cæsare eligēdo cele-

brāda essent: nam Cæsares in ptāte pontificū erāt, nēpe q̄bus
iurabāt ut dominis suis, ut Otthones fœcerāt, q̄re sumpterūt
tum sibi Papæ plena ptāte & iure imperii habenas moderan
das. Nam cū un⁹ in uerba iurare noluerat, nec iurata seruare
inuētus est ali⁹ princeps, q̄ letabūdus iurauit, tm̄ ut et ipse ali
q̄n Cæsar crearet. & tales principū cōtentiōes, & superbia, de
derūt Papis locū inuadēdi iure imperiū. In hoc ꝑcilio Papa
Germano, q̄ppe ex sanguine ducū Saxonix nato decretū est
ut subsequēti tēpore nō amplius aliqs Cæsarū ex Romanog
linea uel sanguine in regnū ascisceret, ueꝛe ut Germanog tm̄
esset, positūq; in eorūde principū electiōe, potestate, iure, quē
uellēt Cæsare, atq; hoc ꝑstitutū est a Gregorio q̄nto, & ꝑcilio
post Christū natū, Anno. M. ii. A tali inicio uenit postea in
ꝑsuetudines, ut Cæsares suffragiis septē principū Germanix
electorū crearent, qđ & hodie uidem⁹, & iccirco Ro. rex no
minat⁹ filius eccl̄ix Ro. defensorq; nisi uelim⁹ fides ut nostra
periret. Sic diuexāt & substernūt nūc sibi Papæ miseros Ro.
Cæsares, sicuti mangones equos, qcquid uel cupiunt Romæ
effectū iri in om̄ib⁹ terris, mittūt Cardinale a latere legatum
ad Cæsare, admonentē eum sui officii & ꝑstiti iuramēti: nisi
āt perīurus uelit fieri, cogit in omnibus siue iure, siue iniuria
Papæ adstare, qui pulcherrimis interim instruct⁹ phaleris, ꝑ
suadet etiā hoc, ut qm̄ Papa nō pōt errare. &c. Tu uero legito
historias, uerū sit nec ne, & recte om̄is inuersa ē nūc ptās. Cō
stantinus primus, cū posteris Christū ꝑsitētibus, creauerāt, cō
firmarātq; om̄es Ro. pontifices, cæterosq; nūc aut pontifices
Ro. & Reges & Cæsares & Epos & Abbates, & quicquid est in
mūdo faciūt. Porro ut om̄ia ad ueteris draconis ꝑsiliū cōpo
neret Papa, cōciliū ꝑcilio ingeminabat, q̄bus quicqd ad rem
fœcerat cōstituit, qđ oberat aut displicuerat, uenit sub poena
excōmūnicatiōis. Sic priuilegia eccl̄ix Ro. sunt inuēta, con
firmatiōe deinde apud Cæsares eorūde impetrata, & ad unū
relata in ius canonicū diligētissime. Cæterꝫ ubi qđ obliuioni
traditū fuerat, qđ errore testabat, extēplo extrauagātē assue
runt. Eo iure Papa ꝑbe se munivit, ne quispiā unq; sit, qui uel
audeat cōtra aliqd petere, siue tantillū reprahēdere, cōstituēs

Origo electō
nis Cæsare
in Germania

Hic pōit sedē
suā Papa deo
æqualem.

se & extollēs supra omēs toto orbe terrarū hoīes, ut scriptum
est ibidē. ix. q. iii. Nemo: cū multis aliis guerris plusq̄ siculis.
Nec tm̄ a se reiecit homīes, immo & Euāgeliū ip̄m, atq; adeo
oēm scripturā captiuā traxit, ea nemine frui au. dēte, nisi q̄tū
eius cōsensus fauorq; permiserit: p̄terea, ne qs scripturā aliter
uel doceat, uel intelligat, nisi ut Papa super ea sententiā tulerit.
Nemo ampli⁹ uirtuti sanctarū scripturarū seu fidat, seu firmi
ter credat, si pōtifex nō cōsenserit. xvii. q. iii. Nemini. xxiiii.
q. i. Quociēs, & deinceps. Verū quid aliud est scriptura, quam
os uerbi dei: sicut canit psal. lxxxvi. Dñs narrabit i scripturis
Est ergo scriptura sermo dei, qui est ueritas. Sermo autē ei⁹ est
ueritas. Ioan. xvii. Iam dicit Christus: Ego sum uia, ueritas &
uita. Si igit̄ Christus est ueritas, & scriptura est Christi⁹, neces
sario sequit̄, Christū æternū deū pontificis esse captiuū. O ser
pens Lucifer, qualē hic nouiciū deū nobis, p̄fers, nouāq; fidē:
Nō multū abest, quin cogitē, eum illud animal septē capitū
& decē cornibus, de quo Ioan. in Apocalyp. cap. xiii. narrat.
Ex his sequit̄ hęc assumptio, tāti referre etiāsi omīs scriptura,
sacro sanctū antiq̄ref Euāgeliū abrogare q; quā ut ea sorte p
maneat: & p̄pe dixerim utilius esset, si hoc salutare nunciū,
nemini lacius (ut isti dicūt) nisi q̄tū Papa cōfirmarit annū
ciari debet. Præterea uidemus aptis oculis, aliq̄bus locis Papā
scripturā māifestissime reiicere, labefactareq; collocādo leges
suas equali honoris gradu, reuerētia, uirtuteq; qd̄ ut uerū esse
cōperias, lege ius canonicū dist. xix. sic omnes &c. Quorsum
uero sc̄tā scriptura pertinet: si ipse Papa est nobis scriptura:
O miser homo, quousq; tua p̄cedit insania, q̄ sedē tuā deo do
mino tuo equalē statuis: q̄ nō sustinuit tātis per uel Luciferū
in coelis, uel Adamū in Paradyso, ut te paciēter in terris fert.
Verū uetus serps tales p̄ducit in deū blasphemias per Aristo
telicā Theologiā, Thomisticāq; Monachi & subtilis Scotizā,
tiū imaginatio hmōi exuscitat̄ deos, quēadmodū dñs deus
sc̄cauit per sc̄m̄ Ezechiel. ca. viii. Putatis ne parietes nr̄i cordis
ulumq; ecclesie, multo maximā partē picturæ eius, & abomi
nationū imagines cōtineret: sub bona religiosaq; specie tales
etiā aureos uitulos, q̄les olim Hieroboam: Perinde atq; dice

Adam: septenas: Eua binas
lucifer unam
Horam vix plenam possidebat amenam

ret ibidē, uos Christiani cōtēplamini Papā, qui est uester de⁹, ^{Papa nouus}
qui in sua habet prāte cōelū & inferos, huic creditis, quicquid ^{deus.}
facit, iustū ē, nec est qd' ampli⁹ queratis de Hierusalē, manete
in Bethel, uestra oblaturi holocausta. De hoc robusto deo no^{ij}, Regū, xij.
uicio, multa uenirēt scribēda, q' tñ eius nouā fidē, uitā, regimē
uoluerit cognoscere, legat eius ius canonicū, atq; illud cōfe-
rat sanctā scripturā, priscāq; Christi fidē, solc clari⁹ appren-
det, eum nouū esse deū, nouāq; fidē. Perlustret q'spiā Annales
historiarū, inueniet ppemodū, nec diabolū aliqñ sic extitisse
temerariū, impurū, scelestū. Iā qui fuit Romæ tēporib⁹ Alexā
dri sexti, uel Iulii secūdi, nō multis op⁹ habet historiis, in illi⁹
statuo iudiciū, num talem uitam quicūq; Ethnici uel Turcæ
(ut hi nostri sanctissimi Papæ) uixerint. Tametsi fortassis
fundamēta nimiū tāgo, & hāc quasi camerinā moueo, est tñ
operæ præciū, & uehemēter necessariū, ut ueritati assistaē, ne
quispiā hūana figmēta, sempiterno, iusto, optimo maxioq;
deo præponat, uel assimulet, atq; hō in hōiem speret, atq; ita
in æternū pdemneē, hoc dico. Maiorē poenā & plagā de⁹ nō ^{Maxima in}
potuit unq; in hāc terrā permittere, quā cæcitatē, ignorantia, ^{terris plaga.}
& incredulitatē. Scriptura em̄ clarissime dicit: Qui nō credit
(intellige sacris literis) iam iudicat⁹ est. Cum itaq; nullo pa-
cto sacre scripturæ credere uolum⁹: eāq; putridis glossemati,
bus exponere, p⁹q; libidie nra tāq; cerea esset, in oēm partē uī
flectere, tū pmittit deus per suā iusticiā, ut nō aliter cēseamus
nec scire possum⁹, q' nos sic in uniuersum recte & bñ facere.
In huiuscemodi incredulitate perstam⁹ nos, inq; nra hūana
sapiētia ppetuo pcedim⁹. atq; ita nouā fidē exuscitam⁹, no-
uum deū erigim⁹, a quo & meriti nri mercedē accipiemus.
O ue ue huic p̄mio ineternū, O charissimi Christiani, referte
pedem, date uos Christo benignissimo dño, ut uos regat, qui
pōt iuuare uos in euū. Hūc itaq; eximiū ualidūq; nouū deū
uetus serpēs Lucifer terris p̄genuit, nō sec⁹ artificiose, atq; olī ^{Causa exalta}
qui fabulā scripserūt Methamorphoseos, ut apd' nos Ouidi⁹ ^{tionis Papæ}
ex Homeri (ut opior) iudicio, in qua hoies abeūt in Lupos, ^{& sanctorū.}
Asinos, Capros, Aues, herbas, Saxa, qd' opati sunt uirtute sua
diui, Iuppiter, Pallas, Iuno, Apollo, Venus &c. q' erant sublati

In mediū dii ab hoīb⁹. Nam quondā ut qsq; erat insignis & prestās uir uel foemina, q; aliqd singulariter uel inuenerāt, uel fecerāt, qd̄ popul⁹ ignorauit antehac, ita uice nūinis extollebat: ut Hercules uir egregie fortis & strēnuus, hostis magnanimus uanorū hoīm, patron⁹ oīm innocētū oppressorū a tyrannicis, quorū erat mactator fortissim⁹: hic sic bon⁹, sic cor datus, & fortis (ad similes suis dū uixit tēporib⁹ Sampsoni) ubi tam p̄clara edidisset facinora, ab oīmib⁹ fuit in cœlum usq; laudibus uestus & cult⁹, post mortē uero in nūerū deorū relat⁹. Nam arrepsit uet⁹ serpēs sua instructus impostura, suggerens hoīb⁹, ut ex fortissimo Hercule, Demoniacū facerent. Eadem pene ratio usu uenit in Christo, Petro, Benedicto, Dominico, Frāncisco, q; oīes p̄bissimi optimiq; fuerūt Christiani, sed eorundē posteritas, titulū tm̄ retinuit, & iam nominatorū hoīm bonitatē, sc̄itatēq; in altū extulit, semetip̄os in illorū locū cōstituētes uendicāt similes sibi titulos, atq; sub p̄textu talīū sanctorū nominū totius orbis tyrannidē occupāt, imperitāt, regnāt, cū tm̄ uita titulis nihil oīmno r̄ndeat, sed oīa ī cōtrariū aptissime, facieq; perfricta. Si q; uero de istorū loq̄ ratiōib⁹, obiurgat eos, uel obsistit eis, qd̄ faciūt: statim, quos

Cōis oīo reli
gioforum ad
laicos.

dixi, sc̄tōs uiros p̄ se quasi quendā clypeū obiectāt: Christū dominū, Petri ptatē, Thomæ cōmētarior̄ grauisima pōdera, Francisci uulnera, Benedicti tēperantiā, Augustini charitatē: post quos stat sceleratus Hypocrita, nouisq; iste deus, cū sua tyrānica, nouaq; fide, p̄tēdens blasphemā in deū & sc̄tōs ei⁹, atq; catholicā ecclesiā moueri tumult⁹, itroducti inobediētiā, diuexari in sua pace Christianismū, & talibus aliisq; eius gn̄is sycophāciis occacāt, & decipiūt p̄cipes & d̄nos, ut nō facile quispiā inde se possit explicare, qd̄ iustū sit, qd̄ iniustum, sicq; nos in n̄ra, p̄deambulam⁹ cæcitate, ex nobis hoc nostri didicerūt liberi, & ex eis nepotes, hacq; ratiōe cōtinuo succrescit ultra secula. Præterea si qñ deus nostrā miserat⁹ cæcitatē, aliq̄ bonū, doctū, religiosumq; eligat, qui nostræ uelit intelligentiæ oculos reddere, edoctr⁹, qd̄ distent æra lupinis, plumbum ab Arabū auro, & quæ sit differentia inter uerā Christi fidem, recentēq; sup̄stitionē, inter hoīm doctrinā legemur, &

celestē diuināq; scripturā: tum uero res istis fratribus ad tria,
 rios peruenit, ad sunt primi tēplorū pondera monachi, per-
 uersis uerbis odiose deferētes illū, annūciātes nouis diis ad ef-
 se quēdā qui uelit eos loco pellere, ex mūdo abigere: cōueniūt
 ergo omēs noui dii, cōsiliaq; agitāt cōtra eū, sceleratū nequā
 p̄tegētes innocēti ueste Christi dñi. & sic instructi impudētiae
 suae suggestū cōscendūt, piā & religiosā mētiti actionē &
 gestū, adeo, ut ignar⁹, Christū iuraret eo loco stare, uel s. Petrū,
 uel Dominicū, uel ipm met Frāciscū, atq; ibi suā incipiūt can-
 tare effictā cantilenā: sed de repēte argumēti obliti & suorū,
 cū deberēt se ostēdere ut Christus docuit, referūt nō alios, quā
 olim fuit Belial, furiūt, debacchanē ut mēte capti, sine scrip-
 tura, sine ratiōe impudētissime: quorū summa est doctrina
 & sapiētia, est hāretic⁹, est sediciosus, torquet scripturā in per-
 uersam sententiā, uult nobis nouā prādicare fidē. Bone de⁹,
 miser cōmunis populus igemiscit, p̄pterea q̄ hic Pharisaeus
 tam audacter & temere in p̄positā uerā doctrinā inuehit, tu-
 multuat, insanit. Item uaganē in uulgo fraterculi deblaterā-
 tes, Amice qd tu sentis super hac doctrina, qd putas inde eue-
 tu: tēplū nō est uisitandū, nō est ad altare offerendū, nō est
 cōsistendū, sacerdotes om̄ibus bonis sunt spoliādi, item truci
 dādi (cū tñ hāc om̄ia turpissime sint emētita, nemine sic
 docēte sine differētia) qd tu cōsulis in mediū: noli noli, ad
 ignē ad ignē cū nebulone: arbitramini uero oēs maiores no-
 stros stultos fuisse: uel qd ipsi ad unū dānati sint: Quid uult
 iste hāreticus noua introducere, ego uolo manere apd meū
 antiquū deū (hoc est apud ius canonicū, reglas, ceremonias
 librū reddituū & pensionū) ego maneo apd antiquā fidem,
 (ea at̄ quae sit, & noua itidē, paulo post audies) quocūq; post
 mortē p̄cesserit mei maiores, eo & ipse lāt⁹ ibo. Simplex uul-
 gus postq̄ tā ornatas audit narratiōes, sic secū cogitat, sacri-
 ficilis tam fortiter obnitētib⁹ ei doctrinae, qd tibi rei est cum
 illa: inclinabis ad maiorē numerū, & sic uel hodie cōpleē uer-
 bum Christi, si cæcus cæco dux est, ambo cadēt in foueā. Nec
 aliter euenit optimo Danieli a mīstris altaris noui dēi Belial
 in Babilonia, nec aliter obtrigit innocēti Susannae, a nefariis

Malignitas
 sacrificulorū.

Exēpla cōtēp
tus Chriano
rum.

duobus sacerdotib⁹, nec aliter Hieremiæ ex utero matris suæ
sctificato, a diis & mīstris eorū, ita Christo Iesu dei filio obti-
git a nouis diis in Hierusalē & sacerdotib⁹ per totā Iudeā: ita
illustri sctō Stephano a nouo deo Anna & mīstris tēpli eius,
idētidē etiā sctō Petro & Ioanni. qd multis & semp totū cōci-
liū, principes sacerdotū, doctores, pharisæi, monachi, senio-
res, cōtraria senserūt, decernētes in eorū cōciliabulis, qcquid
quorū nomiaui sancti & iusti hoīes docebāt, hæresim esse, blas-
phemiā in deū, pponētes eis priscā fidem, cōcilia, statuta, ue-
terē ritū & cōsuetudinē: p inde urbib⁹ suis pepulerūt sanctos
uiros, flagris ceciderūt, obruerūt lapidib⁹, trucidarūt etiā: pu-
tas aut p pte rea Christū fuisse hereticū, Hieremiā, Esaiam, &
omnes aplos, quia sacerdotes tēplorū cum suis nouis diis ptra
eos debacchati sint: nihil min⁹, ueritas em̄ est ueritas, & pma
nebit in æternū. Etiā si miserrimi sacerdotes tēplorū, cū no-
uis eorū & lycophāticis diuis ad demones descēderint, nihil
ad te hoc faciat: nā eo pertinēt, nisi resipuerint, & ex anio pœ-
nitentiā egerint super cecitate & tyrānide: uix em̄ aliter ca-
dit, cui multa sunt cōmissa & credita, ab eo etiā multā exigi
rationē. Dices uero, quid audio, ceremonias & tēplorū ritus
superstitionē esse, ut te quidē ostēdis: qñquidē religiosos & sa-
cificulos ridicule tēplorū mācipia nomies, mīstros nouorū
deorū, principū & doctorū: nōne deus ipse præcepit Moisi
multos sacrorū ritus: Respōdeo. Si loquor ut cōmūiter scrip-
tura in usu habet sermonē, spero a me nō iniuria factū. No-
men ministroꝝ tēpli aptissime notat Iohelis. i. Iā uel Papa,
uel ep̄s, pleban⁹, doctor, monachus, uel quicūq; nō facit offi-
cium suum secūdū simplicissimā & syncerā sententiā sacre
scripturæ, sine additiōe, quā nō habet in usu scriptura, nec fer-
re pōt, uel qui ea abutiē ad suum quæstū, derelinqt oues, nec
eas suauissimo sacre literæ alimēto pascit, uerum obiicit
eis carduos & fetētes atq; sordidos sermōes, pasturā uilis algæ
inter se pugnātes hoīm doctrinas, is in quā pōt dici recte no-
uus de⁹ uel Idolū, ut testat mihi aptissime scriptura, Zaccha-
rie. xi. Quod autē iniicit mēcio ceræmōiæ, q̄s docuit Moses
modo reliquem⁹. Omnia em̄ hæc fuerunt typ⁹, & figura uen,

Aduertite sa-
cificuli.

Quæstio de
cultu dei.

Ministri tem-
plorum.

turæ gratiæ, quã nobis sub huiusmodi rerũ adumbratiõẽ, p-
misit cœlestis pater, & nũc pmissis respondit atq; eã cõtulit
p̄ Iesum Christũ filiũ suũ dilectũ, cui sit laus in secula seclorũ
Amẽ. Cæterũ quĩquidẽ nos Christiani multas teneam⁹ cere-
monias & ritus in tẽplis, & de die in diẽ nouos adfingim⁹ &
decernimus, dico primũ ceremonias nõ esse malas, immo
bonas, si unusquisq; sane intelligeret, q̄re ille uel ille rit⁹ esset
introduc⁹, & cuius rei esset signũ: nam per se nihil sunt cere-
monia, nec necessariae ut fiãt. Iã simplicitas hoĩm arbitra-
tur, quãto sup̄iores sint tẽplorũ ministri, potissimũ mona-
chi, tanto maiorẽ esse dei cultũ & honorẽ, cum tñ nihil sit,
quicquid in ceremoniis est, q̄ exemplũ aliqd. Qñ in ecclesiis
summis & ingenuis canit sacrificiũ, tũ turibulũ edit fumum
circũ altare, hodie iduif sacerdos rubeo, cras albo, aliqñ uiridi
ad sacrũ p̄ aniab⁹ atro. Adhibent itẽ duo leuitæ, unus qui cã,
tillet epistolã, alter qui recitet Euãgeliũ. At si horũ nihil oĩno
fieret, ut sæpe in pagis, fieret nihilomin⁹ iustũ sacrũ. id quod
significãt ceremoniæ bonũ est, si a deo bonũ cor, fortassis
nõ esset ingratiũ deo sacrificiũ. Monachus p̄p̄modũ tot⁹ in-
cedit glaber & rasus, cooptus grãdi cucullo, ut nihil usq; appa-
reat, uestis est talaris, tibialia bene uillosa uel grisea, uel alba
genu cõtingũt: quĩ prætergredit superiorẽ uel altare, tũ altis-
sime geniculat, & adorat, podicẽ in tergũ lögissime reiciẽs,
& sic deĩnde tremulo capite in suũ secedit locũ: etiãsi horum
nihil fieret, si alioqui rectis morib⁹, & honesta corporis actiõẽ
essent præditi, p̄be esset factũ, reseruarẽt uero tã magnã ado-
rationẽ ad hũilitatẽ, beneuolentiã & charitatẽ erga pximũ.
Papa scribit se seruũ seruorũ, atq; hac ratiõẽ putat se Christo
cõformẽ, qui seipm suorũ discipulorũ ministrũ uocabat, &
quicũq; uelit inter eos maior esse, docuit ut esset mĩor & om-
niũ seru⁹: iccirco institutũ est, ut ad tẽpus parasceuæ superior
inferioribus pedes lauet, ut Papa cardinalibus, & sic de aliis: si
fit ex corde, tollat me de medio diabol⁹: nam p̄ hac locione,
alioqui per totũ annũ tyrãnici sunt, ne lignũ quidẽ acumi-
narẽt pximo. Quorsum uero pertinet hec hypocrisis: opere
tam pcul dissidẽte, immo irrisio potius est, demissi dñi Iesu

Ceremoniæ
quõ permit-
tendæ.

Monachi.

Locio pedũ.

Christi. Quid si posthaberet pedum locio, & praelatus alioq̄
per annum humaniter & paciēter sustineret pudorem, & ig-
norātiā subiectoꝝ, cum leuitate miseros & occæcatos insti-
tueret pctōres, adiuuaret benigna manu paupes, quos ferme
etiā uiuos plati uorāt & perdunt: si in tempore administrarent
iusticiā egenis, perinde atq̄ diuitibus, seuerē corripent, & gla-
dio diuini uerbi cōprimerēt publicos et durā ceruicis in deū
blasphemos, nō at adeo crudeliter miseros rusticanos sacer-
dotes usq̄ ad uiua exugerēt ossa, degluberētq̄ subiectos, quos
nullo unq̄ benigno uerbo psequunt. Hac uera essent lociōis
pedum opa, ex quibus unusq̄sq̄ facile disceret, q̄ esset platus
humilis, et seruoꝝ seru⁹. Sed o Christe, ut est aurū cōmutatū
in cuprum. Ceramōnias nō esse de substantia ueri cultus
dei, ex hoc possum intelligere, qd̄ nō, uel admodum pauca,
in libris noui testamēti p̄scripta sunt, q̄s deinde ex om̄i parte
cōperio inter se difformes: tertio sunt uehemēter mutabiles.
Proinde bonū esset, qn̄ tam multi sint, q̄ ceremoniis tm̄ dese-
runt, ut nōnunq̄ de hisce cōmuni poplō declaratio et insti-
tutio pponerēt, ut tm̄ inter uerū dei cultum, et eccl̄æ ritū di-
scrimen discerent & tenerent. Nā si qs accedit missam & au-
dit, putat se egregie suo functū officio, & nondū scit, quid sit
Missa. Verū nostris t̄pib⁹ ceremoniæ nomē inuenerūt. a dea
Cerere: nā ad luculētū focū cerealia p̄stāt, inde nō p̄mittim⁹
ut q̄sp̄iā de eo dei cultu male loq̄tur. Nemo irascat, si ego de
his q̄pp̄iā scauero: nā hac rōne ceremoniæ ferme idololatria ē
& ut intelligas qd̄ sit, p̄sidera. Si qn̄ uolum⁹ eccl̄iæ m̄uera
referre, cultū celebrare, quid facim⁹? induimur cādido & li-
neo amiclō: qd̄ nostrā iocētiā & uitæ castitatē notare debet,
similr̄ illustrē sacrarū scripturarū intelligētiā, qd̄ idē in scrip-
tura cādidū & purū argentū rep̄ntat: uerū n̄ro iudicio nec su-
mus min⁹, nec sapim⁹ min⁹, q̄ ipsa dei scriptura. Ad hoc in-
duimur pallio ex morticinis pellib⁹, qui mortalitatē scet: nā
si solū lineo uestiremur tegmine, & eo cādido, p̄templātes id
qd̄ notat, quod in tm̄ essem⁹ innocētes, casta uitæ, sic egregie
docti in sacris l̄ris, possem⁹ in superbiā cadere: nā scientia est
inflatilis. Proinde cōtuemur superimpositā ex griseis pellib⁹

Pompæ Ce-
remōiarū nō
necessariæ.

Ceremoniæ
vnde dictæ.

Sacellani.

chlamidem, quæ admoneat nos nostræ mortalitatis, unde
in hūilitatē collabimur, sicq; pleni puritate, isonti uita, maxi
ma scripturarū pericia, altissima hūilitate, p̄gredimur in tē,
plum, reddituri deo suū cultū, (o mea uicinia quā sunt p̄bi
isti dñi) Incipit itaq; Prima, quā dicim⁹: tū oportet ut statim
ad sit q̄spiā instructus sacco pecuniis pleno, qui huiusmodi
hūilia & tristia cōsolef corda. q̄d idem fit & in Tertia, Sexta,
Nona: quis uelit alioqui diuina ministeria cōficere: Hic coa
ceruant innūeri Psalmi, Antiphonæ, Collectæ, multæ preces
etiam si nihil oīmino inter se cōgruāt: accelerātes aut nō sec⁹
atq; uenatores in silua, cōmurmuram⁹ & obstrepimus, non
aliter q̄ Alburni siue cestrī in uetulo quopiā Salicis trunco,
ad quorū utrūq; supra q̄ dici pōt somnus est blādus & suauis
Nam canimus adeo leniter tenereq; ut in una Prima coga
mur accentū bis uel ter in altum cōponere, ad totam sape
Quartam. Postea uero domini nostri ingrediunt̄ tecti grisēis
pellibus, & induti cādidissimū linum, sed non ut superiores,
uerum subtilissimū, & ex Serūm uelleribus ductū, uel a Bom
bicibus p̄genitū, breuiter translucidū plane, ad signū supre
mæ in religionibus excellentiæ, in castitate, in innocentia, &
precipua scripturæ intelligētia, potissimū in epistolis Pauli, &
Euangelio, Cū em̄ in cæteris uehementer prestēt, in his tñ ut
qui maxime, egregii sunt artifices: hi cōtuentes pelliceū ami
culū quod, habet magnā uiridis coloris zonā, ppendulā (ut
funis quo Minoritæ cingunt̄ spissam) multis uillis, tortilib⁹
serici filis, ut scopæ Pannidarū sunt, densissimā: tum uero
q̄si ferro percutit̄ pectus, ubi sic admonent̄ terribilis mortis
unde pre nimia tristitia purpurea caput cingūt tiara, & neq;
quam sic sunt elati, ut ii qui in choro cātant, qui p̄petuo in
templū currūt, amicti pallio a blattis & tineis corroso, uerū
comitant̄ trib⁹ uel quq; mīstris, & duobus a sacris, q̄ uestigia
suorū dñorū legūt, nimirū p̄pterea, ut & ipsi tārā imbibāt p̄tē,
platōné, & sic bñ discāt meditari mortē. Sūt aut ualde p̄altæ
mētis, honorāt sacellanos, nec in laborib⁹ eos obturbāt, non
cantant, uel admodum parum, ne cæteri impedianf, etiam
uulgariū sunt uocū, tñ chorum multū honorifice frequētāt,

Septē horꝝ.

Canonid.

adorant magnifice lampada, sanctos reuerentialiter salutāt: & ita postq̄ se tēplo p̄ntarūt, statim petūt amicabilē discessum, chore excedūt, sacellanis p̄credētes residuū dei cultū, solliciti tñ sunt (licet egro anio) de illo qui obambulat cū pecuniæ sacco, cui hūiliter ubi porrexerūt manū, tū nulla est ampli⁹ manēdi ratio: quia exēpti sunt, & aues domi subsultāt ieiunæ catelli se se lacerāt, uetula adulescētulaq; coqua rixant, pax est ipetāda. Cæterū ne sacellani dicerēt, ociofis istis, sine fine nobis in choro occinēdū est, prudētes sunt, parciunt laborē, ut capellani fortiter cātent, ipsi fortiter pecuniā accipiant, ut ex æquo om̄ia cōponant, p̄ferunt nihilo minus istis q̄tuoꝛ nūmos. At si exorsum est sacrificiū, oblatiōisq; tēpus inftet, & hic discrimē est, qm̄ sacellani singulis armati obulis, q̄sq; suū in peluim p̄cipitat, deo sculās su dariū. Sed ipsi dñi altissima accedūt p̄scientia, & ubi pelui appropinqrūt, cogitāt intra se: forte pecunia tua possit esse possessio malæ fidei: uolūt itaq; nihil offendere deū, & peluim recte uacua contingūt manu, multū honorifice p̄trahētes rursus brachia, basiantes etiā su dariū, geniculātes pulchre in circulū, atq; ita se suo reddunt sensim loco. Quis uelit hæcludos dicere, cū adeo magnifice suam deo oblationē cōficiūt? O quā pulchra quottidie exhi, bent deo ministeria, quā canora resonāt iubila: hic p̄fallunt quinq; uocibus cātoꝛes secundū Dist. xcii. Cātantes. Iam ita

Oblatio.

Cant⁹ ecclē.

ultra uires uocē urgēt, q̄si strāgulari uelint: paulopost sic uocem demittunt, ut lachrimas putares, unus in hanc alius in aliam cātillat partē, & statim deinde obmutescūt: mox unus incipit cochisare tanq̄ gallina, quæ nult oua excludere: tum autē plenæ uocis succedit boatus scortæ q̄si fistulæ, ut in tāto multipliciū sonorū tumultu, necessariū sape uideat, ut pacem clamem⁹: ululant adeo miserabiliter, ut uere miserea mur illorū, nō aliter q̄ Catti in Marcio. Porro quid dicā de Euāgelio? qn̄ canif: o quā speciosæ ceramoniæ tū perficiunt (nō alia imagine, quā olim iudei circa Prophetarū sepulchra de quo Mathei. xxiii.) p̄ferēt ex serico uexillū formosa ornātū cruce, ad signū foelicis triūphi Iesu Christi de mūdo subactio, per Euangelicā doctrinā Ioan. xvi. Etiā qd̄ in baptismo

nos omnes sub hoc signum Christo iurauimus, & per Euange-
lium orbem terrarum uincendum. Præterea circumferunt duo ar-
dentes faces, ad iudiciū, Euangeliū esse uere cœlestē doctrinā, p
quā omnes mortales illuminātur & saluantur, nec per aliud quic-
quam, ad hoc ut firmā in Euāgelium fidē teneam⁹, Iohā. viii.
deinde sacerdos portat argenteum turibulum, fumigās & suffi-
ens, quousque canis, ut sciet, nostrū internū in Christū affectū,
cum deuotis ei orationib⁹, ad laudē suæ gratiæ & doctrinæ
nobis collatæ. Præterea circumferunt Euāgelium magnifice in
auro, argēto, p̄ciosis lapidib⁹ exornato, in argumētum mag-
næ existimatiōis nostræ in Euāgelium positæ, illud esse sup̄-
erum thesaurum nr̄a sentētia, quæ ex ardētī amore in pectore
occluso, cum multis uirtutib⁹, Christianaq; uita in opa etiam
erumpat, quod pene quotidie uidem⁹. Deinde intonat magna
cāpana, per quā sciam⁹ nr̄m Christianum, sacerdotale, & apo-
stolicum officium, ut bene illud a nobis curat & p̄ficiat, quæ,
admodum nobis p̄latis cōmisit & mādauit Christus Luca xii.
& Mar. ulti. Postremo porrigit in choro Euāgelium ad oscu-
lādum, p̄ signo magnæ charitatis, quæ ardem⁹ in Christum, &
doctrinā eius, ubi palā iudicam⁹ nos in æternum futuros ami-
cos Euāgelii affectatoresq;: nā id quod iurauim⁹ in baptis-
mate, tum osculo cōfirmam⁹, eamq; in p̄spectu laicorū aucupamur
gloriā, quibus nō itidem offertur Euāgelium, O quātus hic est dei
cultus: qui si nō est, tum ignoro quō sit cultus. Iam occurrunt
nobis p̄petuo cum Euāgelio Lutherani, Iudeos, pharisæosq;
ex nobis faciētes, quo pacto aliter colerem⁹ Euāgelium? nōne
satis sup̄q; magna hæc ē reuerētia? nā etiā cum canis, pileum
deponim⁹, assurgim⁹, e somno euigilam⁹ excream⁹ fortiter,
quod p̄be iuuat, quāuis interea alibi peregrinānt mēs nr̄a, quod
officere nō p̄t, quāquidē p̄ntes stamus dist. x. fixum strosack.
Post hæc statim pergam⁹ in domum (quā uocāt) capitulārē,
ibi uero magnæ nos p̄munt curæ, grādīa agitam⁹ p̄silia, qua
ratiōe cultus diuinus possit p̄seruari, ubi literæ p̄sionum la-
teant, quātus sit in fisco thesaurus, ut in mutuū data pecunia
usurā possit parere, quo pinguiorē nostri redderētur canonī
catus: nouumq; insuper formam⁹ statutū, quāto tēpore no-

Episcopi.

utis facellanus uel canonicus fructus nō capiat, in inicio. ut
structura ex p̄sionib⁹ p̄cederet. & in hoc demādāt sub p̄sito
iuramēto cōcionatori, ne ullū faciat sermonē, in quo nō p̄
clamet grāde edificiū, maximas impēsas, unde hortet diligē
tissime populū, p̄ cōferēda pecunia, p̄mittens multa Indul
gentiarū milia, addēs etiam nescio quas carenas, dicitq; non
oīnia pertinere ad pauperes, nā & in tēpla recte p̄ferret elee
mosyna. Catezē si deus nihil amplius ex nobis petit, quā hūc
externū ornatū & pompā, facilis est excusatio: ego aut̄ ualde
timeo, dilecti domī, hęc uobis impingi & affigi quæ scripta
sunt apud Esaiam ca. i. Episcopi nostri a p̄syderādo accepe
runt nomē, ut qui, tanq̄ custodes speculatoresq; esse debeant
in poplō, ut si qñ erret in lege dñi, ab Episcopo in uia reuocet̄
moneat̄, doceat̄, corripiatq;: quare uero cognomie dicuntur
Pastores Hieremiæ. i. & ii. qui p̄ scientiā & Euāgelicū dogma
populo fidē tradant. Iam aut̄ Ep̄i oculos inuerterūt, nullo ne
uerbū quidē cōcionāte, immo putātes se se non decere, cū tñ
decuerit. s. Nicolaū, Martinū, Ulrichū, oīnibus apl̄is bene cō
uenerit, & eos ornarit. Etiā Christus Iesus pedes obamblauit
in regionibus regnū cœlorū denūtiās. Si p̄dicare uerbū de
decori esset, si Ep̄os dehonestaret, tū Christus potuisset in Be
thania ap̄d Lazare q̄scere, apl̄is illud officii cōmittere, quoq;
ipse fuisset dñs in bona pace, suauiter uisitās, ut n̄i nūc, in
oīni uoluptatū gnē. Verū ip̄e cœpit opari, & docere. Nūc aut̄
rixas & lites p̄ sacerdotiis, p̄sionib⁹, arcib⁹, urbib⁹, bellis, susci
piūt Ep̄i, hęc trāctāt, hęc honori eē putāt: hoc uero pudet eos
a quo nomen sortiti sunt, & possessionē, dico ego uobis Ep̄is
uestrā magnā esse dignitatē, & ea merito defer̄t uobis, p̄pter
Christi honorē, si eius uestigia festemī, sed q̄cūq; uestrū omni
Dñica in p̄sona pp̄ria, nō docet Euāgeliū eo quo habitat lo
co, iste nō est Pastor, cogēt aut̄ grauē reddere facti ratōnē, se
cundū uerbū dñi. Hiere. xxiiii. Itē si suū ius, hoīm doctrinā,
loco uerbi dei p̄dicat, obueniet ei ut rōnē collatur⁹ sit de dā
nis inde natis. Ita est scriptū, Esaiā. xxiiii. Si uos estis ap̄lorū
uicarii, p̄ficite etiā officii eorū in pp̄ria persona eo loco quē
habitis. Quā haberet egregiā sp̄m sacrosctū Euangeliū, si

Nora.

Ipsi Reuerendi p̄res Ep̄i hoc docerēt: nam tum & plebani sic se cōponerēt magna fiducia, ut emularent illos. Nunc uero uos estis pleriq; om̄es maximi cōtēptores oīm, q̄ Euangeliū fideliter docēt & p̄clamāt. O dñe, serua me a terribili iudicio quod accipietis uos o Ep̄i. Vestri uicarii, Officiales, Notarii, Aduocati, sunt Tyranni, aduertūt differētias p̄sonarū, amāt munera, exagitant pauperes & desolatos, permittūt ut simplices pereāt: ita cogitāt, mea res nō agif, quicq̄d per me fit, ad episcopū pertinet. Proinde oīa istorū p̄ctā, sanguis innocens oppressorū, clamat super uos ep̄os in cœlū. Nā uos debetis hęc cōsyderare, diligēter exquirere de non suspectis hominibus, quis sit rerū omniū status, nō credere uestris assentatoribus, hic sanguis uestris manibus cōmissus est, a quibus rursū per iusticiā seueri iudicis postulat, usq; ad minimū q̄ drantē. Quæ dico uobis in rē uestrā. Quod si sic nō fœceritis, Idola estis, secundū uirtutē diuinæ scripturæ Zacchariæ. xi. etiā. ii. q̄st. vii. Nō om̄es. Si dicitis, nō eē usum ecclesiæ, ut uos doceatis Ep̄i Euangeliū, tum ego dico, uestrā nullā esse aliā p̄tatem uel officiū a deo, quā in uerbo dñi, in quo oīa sunt cōprehēsa, ut Paulus narrat ad Titū. i. & ii. ad Timo. iii. Qd̄ si non uultis uestro fungi officio, deponite Episcopatū, cogitate tñ quid nomē hoc in se p̄tineat Ezech. iiii. Si pudet uos sermonis faciēdi, pudeat etiā uos accipiēdi mercedē nō p̄meritā. Multo utilius in uestrā collocarem⁹ sedē uirū stramineū q̄ etiā si nihil laboraret, nō uesceret etiā. Qui nō laborat, non manducet ex Pauli doctrina. Hęc in utilitatē uestrā dixim⁹, nā in cōcionib⁹ publicis nemo audet ueritatē uobis uel uerbo narrare, quare necesse est, ut transmittamus in aedes uestras, quæ uelimus uos scire, quo in memoriam uestram subeat uobis officium. Item iudex Christus Iesus Matthei. Vigesimo quarto. Porro aggrediamur uere nocentes, per quos singulariter supra modum quottidie maximus dei cultus perficitur, per sexcentas inter se differentias per omnia dissimiles nam: quisq; istorum speciale erexit Idolum. Sanctus Helias Propheta cognomine Thesbis, olim ante natiuitatem Christi aliquot centum annos iuxta

Officiales
Notarij.

**Iordanē ad montem Carmeli habitauit, nec tñ perpetuo, ad
eum montē mater sctē Annæ peruenit, atq; a deo etiam ipsa
Anna, & postremo Maria mater ad dedicatōnē tēpli illuc de
portata (ut isti dicūt) In hoc inquā Carmelo monte sacer
ordo insurrexit eog, qui a loco nominātur Carmalitæ. Ego
nescio qd illis in mentē uenerit, meliorē fœcerunt hodie ap,
pellationē, & dicunt fratres Mariæ: miror ego uehemēter cñ
Maria Nunna nō fuerit, & nullum unq̄ formauerit mona,
chum, quare ab illa se se uocauerint: multo recti⁹ nomiarent
Hellsche fratres, ab Helia. Ab hoc inicio tam magn⁹ pfluxit
cultus diuinus, magnæ sctitatis, a tam prisca origine ei⁹ ordīs
usq; ab Helia (si uerū aut est) Sed si sctūs locus, longum tem
pus faceret p̄bos hoīes, sathan esset ualde bonus & sctūs, cui⁹
ordo ī cœlo cœpit ante hoīem creatū. Soldan⁹ tñ rem resta
deputauit uia: nam postq̄ suam mutauerunt originē, terris
suis exegit, qb⁹ antehac sæpe bene fœcerat. Bonus fuit uir
Dominicus, & ex bono anio inuenit mediā uiam, secundū
quam cōmodius ad Euangeliū uiueret, quo tēpore adhuc re,
gularis canonicus erat, iam ascribūt ei, ut a deo ipso ad tam
eximium sit uocatus ordinē, quem & imposuisset deus, cui
etiam Deipara uirgo cucullū induisset: nunq̄ sciui Mariam
monachos facere, quæ certe rem q̄si acu tetigit. Nam Mariæ
ualde magn⁹ honor & reuerētia a Dominicastris impendit,
ut laudabiliter & glōse in Berna & Senis, atq; alibi sæpe accē,
pimus. Capior ego magna admiratiōe, qd non & uos fratres
Mariæ uocemini, cum ab ea cucullū acceperitis, ueq; Carme,
litæ fortassis apud pōtificē Romæ ademerūt uobis hoc cog,
nomis, qui tali illos ornauerat. Hoc si qs alius faceret, dicete,
mus eum suum nomen negare. Postea Thomæ de Aqno
placuit Dñici uita, quare cōplex⁹ est eā: hic cum in inicio na,
turales artes & sapiētīā diligeret, tēporis successione ad sacras
litteras est pertractus, ubi oēm posuit operā ad scripturæ in,
telligentiā, & secundū ueterem psuetudine Philosophorū, cœ,
pit diuinæ scripturæ phias cōparare, & phis metitus est eam,
attñ nūq̄ eius sentētīæ fuit, ut quæ scripsisset p̄ articulis fidei
haberent: nam omīa primatib⁹ subiicit, & sapientū iudicio,**

Carmelitæ.

Predicatore:

quod ferendū est. Sed quæ inde puenere: nō secus atq; dixi
de Hercule & Saturno, atq; aliis sapiētibus, q post mortē pro
diis erecti sunt. Ita etiā nūc monachi p̄dicatores tollūt in al-
rum Thomā, sctūs Thomas, sctūs doctor, sctūs doctor ecclīæ
sctūs doctor approbat⁹ a sede Aplica: ut Propheta dicit tem-
plum dñi, tēplū dñi, tēplū dñi. Dicūt etiā Christū de cruce
cum Thoma locutū: O Thoma tu de me bene scripsisti. For-
māt ei grande diadema, hūero colūbā imponētes, quæ aures
eius introspicit, & aliqd insufurrat: anserē tm̄ ad aliud fingite
latus, q magnā illius diuinitatē scet. Qñ intram⁹ tēpla corū
om̄es tabulæ sunt plenæ monachorū depictorū, in lectis de-
cūbentiū, quos aurei ex fenestris radii cōtingūt, per hos deus
admirabiliter cū eis diuinitus colloquit, unū sup aliud mira-
culū. Præterea clamāt, s. Thomas princeps & maximus oīm
doctorū sacræ theologiæ: ad manū eius pingūt instrumentū
corpis Chri, tanq̄ de eo egregie scripsisset Sctūs Paul⁹ aposto-
licus doctor nunq̄ gloriat⁹ est, se esse sup om̄es doctores, mi-
nimū aut se uocauit & insipientē, cui deus sapiētix testimo-
nium dederat. At uos monachi p̄dicatores bonū Paulū cri-
nibus Thomæ subiecistis: putatis aut uos fecisse rem gratā
uestro Thomæ, qd̄ eum p̄ deo exaltastis: minime. Qui Tho-
mā nō tenet, est suspectus in sua doctrina: q̄ imminuit eius
auctoritatē, teneras Thomistarū aures ualde ledit: qui uero
reiicit Thomā, hic uero sine medio hæretic⁹ est, nō secus q̄ in
igné piicied⁹. Iam scio ego si Thomas scripturæ p̄ferē, ualde
claudicat: qd̄ falso multa diffiniuit, qd̄ nec ipse, nec sui fra-
tres unq̄ intellexerūt. Meū esset p̄siliū, ut Thomas permane-
ret Thomas, sui ipsius bonus est patronus ubi bene scripsit: in
qb⁹ errone⁹ ē, in his nō potestis eū iuuare, quātūcūq; in altū
erigatis eū, p̄tra uolūtate ipsius. q̄a Thomas est Thomas, nec
quippiā aliud, permittite ut in aliorū bonorū sociorū classe
maneat, nolite uos intra omnē ianuā & cardinē piicere, tum
non p̄memini: q̄ aures habet audiat. Postremo pp̄editis im-
mēsam tabulā in publicū, in q̄ depicti p̄stāt uestri monachi,
unus Cardinalis, alter Epus, tertius doctor, q̄rtus astronom⁹
hic tenet liliū, ille pedū, & mltā monachæ paginæq; inter-

mitæ sūt in ramis arboris pictæ herètes, ultro citroq; ut colū
bæ, magnis testæ diadematis. Quis demonū uobis reuelauit
omnes hosce in cœlis esse? arbitramini Papā posse sctōs facere?
Si mihi eēt pecunia, & meus seru⁹ in diuorū scriberef nume
rum, hypocritice. Vos hinc inde uagamini tanq̄ Picæ, oracu
lum nūcio uobis, agniti estis, nec q̄scitis nisi obuenerit uobis
id qđ olim Templariis. Sitis nunc præmoniti. Vbi relinquif

S. Frāciscus, noster bon⁹ Frāciscus, q̄ fuit præpotētis & diuitis mercatoris
filius, natus in stabulo, & in præsepe posit⁹, nō aliter ac Chri
stus: fortassis etiā in Egiptū fugit præ Herode. Ego nō credo
in ullis esse de quopiā sancto historiis, qui tot claruerit mira
culis, ut Frāciscus. Nec tñ mirū est, cum etiā quinq; stigmati
s crucifixus sit: miror ualde ubi adseruastis interim eū, quousq;
ad Christū cruci affixus sit, iam primū in hisce q̄ttuor annis,
cur nō ei speciale erexistis crucē: ne rustici errarent, quæ uel
Christi, uel Francisci esset. At forsitan antiqua aliter habet, q̄
noua historia.

**S. Bernhardi
nus.**

Sctūs Bernhardinus simiŕ stat in spectacu
lis ornat⁹ multis infulis & pedis episcopalib⁹, quæ hinc inde
circūiacēt eum. Quorsum uero pertinet hæc gloriatio p̄tēp
tus honorū mundi: cum uos nunc omni studio cōtendatis
ad supbas & amplissimas Cardinaliū dignitates, nec eas sine
magno p̄sequimini præcio, cum similiter nō minima orbis
negocia tractetis, cōponatis: gloriāmini multū de uotis, cōsi
liis, & regulis Euāgelii adseruādīs, si quis rem ad lucē intuef,
tum ferme cōtra omnes dispēlastis, uitam uestrā in solis ceræ,
moniis p̄sumātes, ueluti æqui agrestes, paleis tanq̄ uescētes, cū
uera grana sint uobis incognita. Multi sunt ex uestris qnq; uŕ
sex sectis, uenenatissimi p̄tēptores (sub bona tñ specie) sacro
sancti Euāgelii. Si q̄s uos oēs: ceræmoniales intelligo: in uno
cōbureret aceruo, ueritatē iuro, ignoraretis qđ sit Euāgelium,
plus estis splēdor qđā, quā fruct⁹ Euāgelii. Habetis tñ p̄rogati
uam, qđ nullus uestrū ad inferos descēdat, nisi si q̄s forte for
tuna ad cœlū tendēs intercideret, ad sonū egregiæ & fide dig
næ reuelatiōis, quā attulit angel⁹ sctūs Frācisco, sicuti fratres
eius Ruffinus, Leo, & Petrus capitulo manifestaueŕt. Nihilo
minus aut, ut ueritatē dicā, aliq̄ (q̄uis pauci) sunt Reuerēdi

**Qui q̄ sectæ
frāciscanor.**

& boni p̄res & fratres in eo ordīe, q̄ h̄nt ueḡ & sanū scripturæ
 intellectū, similk clarā differētiā inter carnē & sp̄m. Proīde
 spero aliqū fore, ut & isti uetuli tēplorū serui euigilabūt, dese
 cturi a lege Moysis ad uerā Christi libertatē. Augustiniani.
 suo Augustino affingūt cor, qđ tenet manib⁹ duab⁹ traiectū
 sagittis: nō certe itelligo qđ hoc sibi uelit, nisi unā Augustini
 esse, quæ signet amorē eius in deū, alterā suorū fratrū in Mar
 garetā si qñ amore ardēt, ut quottidie uidem⁹, & fama perci
 pim⁹. Abbatēs.
 Si magni Abbates boni uelint p̄sulere meā salutē, in
 p̄mptu esset. Vestra dom⁹ nomīat̄ Claustrū, qā clausum eē
 debeat: uestē habetis talarē, uel nigrā uel albā, & hæc est neces
 saria, sup̄ quā induitis quod uocatis Scapulariū, siue sit laneū Scapularia qđ.
 siue lineū, denotat iugū Christi crucifixi, obediētā, exiliū, mi
 seriā huius uitæ paciēter tolerādā, p̄pter deū. Ad hoc fertis cu
 cullū rotundū, caput p̄be cōtegēs, pro signo, uios qnq; sensus Cucullus.
 mūdo cū suis affectiōib⁹ renūciāsse & demortuos. Caput to
 tum pene est glabrū & rasum, coronula tm̄ relicta, i argumē
 tū uestri erecti ad deū animi. Corona uero passionē dñi sc̄at. Corona ca
pitis.
 Hoc uestitu apparetis oib⁹ hoīb⁹. Nōn̄li amici n̄ nigris alis
 ex brachiis p̄p̄dulis, ut notēt iternū amorē uehemēter estuā
 tem ad deū, & qđ p̄ hūilitatē in altū ad faciē dei, puolēt. Cæ
 terū sub his titulis p̄uenitis nos sup̄ oib⁹ n̄is bonis, ueluti ad Monachi
S. Blasij.
 tēplū dei ptinētib⁹, uestra monasteria reddunt̄ imunia, im
 mūes etiā sūt Abbates. Qua rōne hm̄oī uobiscū p̄t stare liber
 tas, q uos dño deo in omī obediētā, & aduersitate hui⁹ uitæ
 obtuleritis, ad porrādū Christi iugū, qđ nō p̄t apud istāccine
 secularē libertatē p̄sistere, nisi uelitis intueri Papales immuni
 tates. xvi. q. i. placuit. Iam nōnulli oportet ut sint Ducales Libertates
Monasticæ.
 Abbates, atq; id ex Papæ donatiōib⁹. Quō p̄t papa contra p̄
 prietatē ur̄i noīs immūitates uobis cōferre, cū uocemini mo
 nachi, q soli eē debeāt, p̄clusi, derelicti, ut sterilis arbor habēdi,
 sicuti Hiero. dicit: q̄ q̄rit, it̄p̄tare uocabulū monachi, hoc ē
 nomē tuū, qđ facis i turba q̄ sol⁹ est: ciuitates nō sūt h̄itatiōes
 Herēicolarū, sed m̄l̄itudis & ppli, vñ ei⁹ nomē ē. Quid rōdes
 Hiero: Vis te per Papam defendere, tūc cura, ut ipse nomen
 tibi tuum cōmmutet, & uestitum, nec eris amplius mona
 chus: nam ex te potest Francum equitem facere. Si tu non

es monachus, quo igitur nomine conuenis nos super personibus
 & bonis ad ecclesiam, ut tu dicis, pertinentibus: Si contra, Dispensa-
 tionem habetis: ergo recte & Laici uobiscum dispensant, & dant
 uobis id quod estis, hoc est, nihil. Similiter fertis (quod. s. ne-
 cesse est) Episcopale infulam auro & lapidibus distinctam, portan-
 tes in manibus argenteam & deauratam pedem, non possitis alioque
 uestros regere monachos, etiam si nihil horum adesset: quod porta-
 tis uos pastorum ornamenta, cum pastores non sitis: nec pascatis
 oues, ut Hieronymus scribit Heliodoro. obicitis autem pabulum ouibus
 uestris, ordinis regulam. Quae autem est regula? amictum esse nigro
 uel albo cucullo, Matutinas canere, in die per duas horas silen-
 tium, ad prandium & cenam duos epotare uini cantharos, nec
 non ieiunare a Michaelis usque ad Natiuitatis, non exire mona-
 sterium sine fauore. Laici horum nihil faciunt, & sunt tamen etiam
 boni Christiani. Verum, est ius Canonicum Christianorum pabulum
 quod pabulum habuerunt Hierosolomytanicumque aliquot centum an-
 nos optimi fuerunt Christiani, nec unquam habuerunt ius illud
 Canonicum: arbitramini uos cucullo & propriis statutis caelum
 expugnuros: nihil minus dilecti Abbates coronati, uestra
 bicornis mitra, & pedem, indicat uobis aliam (quam uocant) Al-
 bam & sublimiorem, cum beneolenti spica, nullo modo eius est
 palustris cannae, quam uos magnificitis. Quid autem hoc est mon-
 stri, cucullum gerere cum debeatis, de eo dispensationem accipitis, &
 Episcopalia ornamenta induitis, unam manum exornatis pul-
 cherrimo pedo, alteram armatis stricto gladio, atque id in quoti-
 tidiano pene usu: aliquando etiam ad haec in tergo cardinalicum ha-
 betis galerum appendulum, quorsum opus est uobis gladio: non sa-
 tis est fortis ille, quem Paulus ad Ephesios. vi. monstrat: ut ne-
 cesse sit sanguinariu a Caesaribus regibusque mutuo accipere: &
 cogitate uos uestrum Scapulariu, Caesarique relinque suum ferrum.
 Quis malus demon obsedit uos sacerdotes & episcopos, ut omnes
 uelitis esse seculares Principes & Reges: Vel Paulus & Chri-
 stus metiuntur, uel uos mundanum gladium possidetis contra deum &
 ius. Gloriamini de uestro religioso statu, ad quem (si legeretis Pau-
 lum. ii. ad Timotheum. ii. & Ioan. xv. inepti estis, agite satagite
 quodcumque uolueritis. Sed unus error gignit alium, quem admodum a

Secularis gla-
 dii sacerdotum
 est contra deum.

bono sc̄to ap̄lo Petro cōmutatio facta est, & deinceps p̄tinua
 tim a primo se auerterūt fonte papæ, cuius plane alia irrupit
 forma, ut supra clare expositum est, donec ex oue rugiēs Lu,
 pus, ex annunciatore Euāgelicæ pacis, legislator omnigenæ
 Tirannid̄is: ex Sacerdote bellator: ex paupere Apostolo, po-
 tētissim⁹ Cæsar & Imperator orbis terrarū exort⁹ est. Nōne
 hæc sunt admirabilia gesta: Quare status religiosorum recte
 se cōparat auctori suo, ut caput habet, ita corpus. Papa abiit
 in mūdānū Cæsarē, & suos habet sacerdotes & monachos, sa-
 tellites militesq;: ut Papa sequit̄ Christū, sic Ep̄i, p̄sbyteri, mo-
 nachi, suā etiā p̄fessionē. Papa format ex Christo paciētiss.
 d̄no quicquid collabitū est, q̄ uidelicet ipse solus dat uires scri-
 pturæ, interpretat eam, & permittit usum eius, in qua Christ⁹
 quiescit, p̄ arbitrio. Iam ecclesiæ & monachi similit̄ ex suis fa-
 ciunt p̄ionis & p̄fessionib⁹ quicquid uoluerint. Papa successu
 tēporis, p̄ deo se uenditauit & extulit, q̄re ecclesiæ & monachi
 suos sc̄tos & statuta etiā p̄ deo efferunt. Papa donat illis im-
 munitates, cōtra ipsi eum p̄pterea loco dei adorāt: sic habet,
 iuuā me, tum iuuābo te. Ex istis puenit, unūquēq; partiū pon-
 tificis, palā & impudētē blasphemias in sacrosanctā trinita-
 tē sine p̄cena expuere, id pt̄ati papæ tribuētē, quod soli om̄ipo-
 tenti deo cōueniat. Nam p̄fecto ego ipse his auribus hausi, in
 quodā Cœnobio palam p̄dicari, cum indulgētias p̄clamaret
 quidā ab hinc iam q̄rto anno, papā habere eandē pt̄atem,
 quā cœlestis trinitas. Hem inaudita blasphemia. Legat quis
 libellos cōtra Lutherū editos, usq; ad miraculū deprehēdet
 magnas in deū blasphematiōes. Euāgelia Lyras nominant.
 Iam cōfirmat Papa, quicquid uolum⁹, p̄ntē tm̄ pecunia dat
 monachis sc̄tos, canonizat p̄ istorū libidine, atq; ita sine nu-
 mero noui dii efferunt. i. ad quicquid uolueris monasteriū, in-
 uenies maximā in parietib⁹ & tabulis turbā sanctorū mona-
 chorū hærentē, magnificis diadematis ornatā, unoquoq; sin-
 gularē simiā in manib⁹ tenēte. Item singula artificū collegia
 suos possidēt sanctos, manib⁹ instrumēta eorū cōpræhēden-
 tes: hic calceū, ille bipēnem, alius piscem, quart⁹ suem, quintus
 fabrilem malleū. Ego spero fortiter tesserarios & clādestinos

Vt Papa ita
 religiosi sunt.

In laude pa-
 pæ Ch̄ri blas-
 phemia.

Proverbiū,
antiqu⁹ de⁹.

pditores & ipsos statim suū sanctū obtéturos. Quod (malū)
hoc magnificū & diuinū munus, sc̄tōs creādi, ad solū deum
pertinēs uobis pmisit. Quare nō iniuria in multorū ore est,
antiquus de⁹, antiq̄ doctrina fidesq; nouus deus, doctrina fi,
desq;. Hoc uero artis est, ut unū quodq; horū recte intelligam⁹,
ne quispiā unū p̄ reliquo cōprehēdat. Sæpe aliq; coruū pro
Psittaco uel Pauone antehac nūq̄ uiso cortipit. Aliqñ emi,
m⁹ Nasū piscē loco nobilis Asthæ. ubi aut̄ qs domū redierit
atq; eundē exenterarit tū primū fraudē intelligit. Naso intrī
secus atro, Astha aut̄ cādida, & speciosæ pinguedinis plena.
Nunc dum in hac terra uiuimus, in p̄cioso gratiæ tempore si
oculos intelligentiæ nostræ non aperuerim⁹, sed in exteriori
usu & consuetudine contenti fuerimus, quātum pertinet ad
dei cultum, putātes nos rem quasi acu retigisse, interim, ue,
rum nucleum & interiora negligentes, intelligemus postea,
Sed cum nostro maximo & sempiterno dāno, errorē, deuiū
iter, Nasum piscem pro nobili Astha emptū cōprehēsumq;
sed tum forum sublatum erit, cum sponsus ingressus post se
ianuam clauerit. Proinde dilectiss. & optimi Christiani, nō
male uertite meam, etiamsi duram & seueram, uestri erroris
denarrationē: nam plus est corpus q̄ tunica, quā corpus ania:
omnis dominatio perit, deseritq; nos in extremo mortis ar,
tículo: Prosequit̄ nos nemo, nisi nra opera, ad rigidū & gra,
ue iudicium iusti dei: ubi in eodem sunt discrimine rex & pa,
stor, tantidem habetur Papa & simplex sacerdos: nos Chri,
stiani esse uolumus. Eia agamus, ne ita in uniuersum benigni,
simum Christum p̄scribamus in deserta: permittamus ut
iterum reuiuiscat per sacram scripturam, neue adeo insania,
mus, tyranniciq; simus aduersus eum, in sua membra, ut nō
in sempiternā diffamiam & dedecus dicatur de uobis Psal.
Quare fremuerūt gentes &c. In eo nobili psalmo uidete, quæ
dura iudicia iustus deus tulerit.

Admonētur
Christiani.

Excusatio.

¶ Secundus Liber.

a Diungam porro pusillam quandā institutionē
tanq̄ regulā uel signū, unde quilibet ex simplici
uulgo (nam magni Rabini, & laboriosi, s. mar,

tyres, templorū serui, hac forte non opus habēt, de suis rebus
certi: attamē illuminet eos Christus quo suos intelligāt mor-
bos, & sic auxiliū habebūt, alioqui nunq̄ in eternū) facile ca-
piat & iudicet in quottidiana consuetudine fidei nostræ, &
usu templorū, quem indies uidemus, quid sit antiquus deus
prisca fides doctrinaq; & cōtra quid nouicius deus, fides, do-
ctrina, ne multi boni uiri tam misere seducant, & in diffiden-
tia omnium suorum operum & mercedis, quo ad deum &
proximū sustineant, unde in perpetuū nullum p̄fluit bonū.

Quid hic do-
ceatur.

Primum, quid sit uerbum dei.

Quandoquidē nemo pro certo scit, quid sit deus, nisi quā-
tum ab ipso nobis reuelatū est, atq; hoc solummodo per san-
ctam scripturā, nō aliter licebit de deo loqui, docere, (quam
regulā omēs consyderent homines) credere, sperare, quam
sacræ docent & instituūt literæ: cuius figura apparet Exo. iii.

Secundum. Summū decus, honor, & gloria, quam omni-
potens deus ex omnibus petit & querit hominibus, est, ut gli-
bet hoīm ori diuino, uerbisq; quam simplicissime credat, sine
hūana additiōe. Ioan. xvii. Cuius figura aptissime Nume.
xiii. & xiiii. scatur. Vnde sequit, Fidem esse supremū opus bo-
num, maximū dei cultum, unicum nostræ salutis mediū: nā
per fidē unimur deo. Ioan. xiii. Psal. cy. Eccle. xxxiii.

Fides optia,
opus bonū.

Tertium. Christiana fides est sacra scriptura, quæ scriptura
est mater Christianæ ecclesiæ. Ioan. xvii. i. Corin. iii. Omnes
qui scripturæ ex imo sui cordis fonte credūt, sunt regenerati
dei filii. Ioan. i. & xvii. & donec permanent in fide, permanēt
etiam filii dei, & sunt: similiter sunt coheredes regni dei. ad
Roma. viii. Iam si sunt heredes regni dei, salui sunt: ex quo
sequitur, nos omnes ex Christiana tantum fide saluos fieri,
& per nihil aliud. Ecclesiast. xxxiiii. cuius figura legitur Nu-
meri. xiiii.

Quartum. Omnis scriptura quæ ex deo processit, indicat
& monstrat ad Christum Iesum dei filium. Ioannis quinto.
Sequitur porro illud, Sacram scripturam Christianam ma-
trem esse, quæ per fidem generat. Ioannis. xvii. & omnes

qui credūt scripturæ, ut supra dictū est, sunt unica eius filia, pulchra & incorrupta uirgo, cuius letus & amabilis sponsus est Christus Iesus. Math. ix. Exinde possum⁹ intelligere, id qđ uulgo dicit, Extra ecclesiā Christianā neminē posse fieri saluū: nullo modo in fundamēto suo intelligi de papa, & Ro. episcopatu, quæ exteriores res sunt, & mutabiles. Hoc uero ē immutabile, spūale, animæ inherēs, atq; neutiquā ex hūana ratione uel uiribus, sed ex spūsancto.

Quintum. Quāuis in scriptura fides singlariter, Osee. ii. Charitas diuina etiā singlariter ad Corin. xiii, Spes similiter ad Roma. viii. & hinc inde notata sunt, nunq̄ tñ est Christiana fides in his terris a charitate & spe segregata. Esai. xxi. Nam q̄tū in te est fidei, tñ itidem est charitatis & spei, & tū primū oriunt̄ sequētia bona opa, ueluti signa tuæ fidei, quā per charitatē in spe ad deū dñm tuū habes. Math. vii. Ex his sume uehementer necessariā institutionē, Tēplorū seruos esse egregie stultos, q̄ oēm fidem & spem in opera ponūt, ad ritus ecclesiæ, ut si elegāter compserint & ornarint altaria, multis imaginib⁹, candelabris, sicq; quandā quasi siluā arborū circūposuerint, tum offerūt, sacrificia celebrāt, cāpanis obstrepunt circūcursant in tēplis ad sudorē usq; & rauim, iureiurādo affirmarent, se bonū opus deo opatos esse, cum tñ in his oībus iam recensitis, nihil oīno positū sit, ne unius qđ lētis momentū: etiāsi nihil horū prorsus fieret, non tñ in irā moueret deus, nec peccarem⁹, si posthaberem⁹ hæc oīnia loquēdo p se ad opa. Verū deo ex toto corde in oīb⁹ suis uerbis nō credere, eum ex animo nō amare, nec in eū fidere & sperare, hoc aut̄ est, qđ offendit deū, & nos ab illo seiungit. Quare dixit dñs. Veniet hora qñ neq; in mōte hoc, neq; Hierosolimis adorabitis patrē, uerū ueri adoratores adorabūt patrē spū ac ueritate. hoc est, ī corde desyderabiliter, suspirādo ad deū in fide Atq; hmōi seruos amat deus. Sed Templarii fame peritēt ad hmōi dei cultū: quāobré nullis modis admittūt talē, querētes alicubi rancidas facti sui glossas.

Sextum. Publica esse tēpla, utile est, maxime simplicibus & indoctis hoībus, ut per exēpla aliorū bonorū uirorū puo

cent ad meditandum deum, quo ad deus largius sua protulerit gratiam. Nam quantum ad spiritum, nihil necesse est templa edificare. Ioan. iiii. ii. Corinth. v.

Septimum. Multitudo uariarum ceremoniarum ecclesiae non intellectarum a uulgo, quod sit, & quantum ualeat, parit multos errores in fide, ut communis populus aliquando id quod minimum est, habeat per maximum. Ut quando iacis fundamentum templi edificandi uel altaris, tam raras & admirabiles sanctorum reliquias superimponunt, ad magnificum aliquod puluinar, neque id quotidie: & cum adferunt uel rursus deportant, duo uel quattuor cereae accendunt faces, quas praefertur ipse sacerdos serico induit, comitatus duobus ministris presbyteris. Iam si simplex laicus sacerdoti sacris operanti adstat interim, & sacramentum eleuat, uel consumit, uidens tantas pompas & magnificentias circa reliquias, cum ad Sacramentum uix misera ardeat candela, Missa relicta ad nouum proferat altare, in genua proci-des: & ego credo multos etiam adorare reliquias. Possumus namque intelligere ex ope, laicum plus animi & reuerentiae Reliquias (forte ex ossibus putrefacti equi decerptis) deferre, quam Sacramento, quod certe parum Christiani mores sunt. Item si quis assistit Missae, & Sacramento, atque in alio loco pulsus ad eleuandum Sacramentum, discurrit de uno ad aliud altare, tanquam unius sacramentum infirmus uel melius esset altero. Huiusmodi errore non alias uideo causas, quam quod non recte in fide instituti sunt. Nunc hic mos multis durauit annis, cum multis aliis ecclesiae ritibus, ut tu ipse potes memisse. Est haec antiqua fides uel deus: & ego non cupio eam, ut ut blateret templarii, & garrat quicquid uelint. At supra etiam de hac re disputatum est.

Octauum. Ut est uerus & aeternus deus, ita est uera diuina scriptura, uera & certa erectio Christianae fidei: atque hic est uerus deus priscus, uera prisca fides, uera prisca doctrina. ad Ephe. iiii.

Verus deus antiquus.

Nonum. Diuina scriptura est sacra Biblia, a Christiana ecclesia (qua supra ad tertium & quartum notata est, nec Papa & Romanistarum laruae intelligant) in spiritu sancto agnita & suscepta ut uera, quicquid in ea scriptum est, uerum est, quia est ipsum os domini quod mentiri non potest. Psal. cxvii.

Biblia.

Decimum. Praeter Biblia, ut ut fuerit quae scriptura sancta, sicuti Auctores.

gustinus, Hieronymus, Ambrosius, Gregori⁹, Thomas, Bona uentura, Leo, Cyprianus, Chrysostomus, omnes Papæ, & Ep̄i, quicqd scripserint uel docuerint, cum ratione intelligendū est, nec unq̄ Bibliis cōferēdū, uel eodē loco ponendū, quo ad auctoritatē & fidē. Quare nihil ē, si dicas, Augustin⁹ hoc dicit, inde necesse ē ut sit uerū: uel Thomas dicit, ideo uerū ē: hoc papa docet, quō ergo est error: nihil dicis. Verū hoc dicit sacrosanctū Euāgeliū, q̄re uerū est, hoc certe credito. Nam in fide sacræ scripturæ, a sacerdote cōsecrat̄ uenerabile Sacramētum, a pctō absoluihur, regnū celoꝝ pmittit̄, gehenna cōminat̄, & omnia uera sunt. Mathei. xxiiii.

Vndecimam. Om̄es hoīes, angeli, sapiētes, p̄hi, doctores, Ep̄i, Papæ, sacerdotes, monachi, & Nunnæ, si nō suffulciunt̄ scripturis & supponunt̄, sunt ad unum noni dii, Antichristi, uani. Sapien. xiii. & Hiere. x. & xi.

Biblia reḡla
doctrinarū.

Duodecimū. Sacra & diuina scriptura, est canonica & uera regula, quæ iuste cūcta mēsurat, secūdū quā om̄es doctrinæ, cōciones publicæ, mādata superiorū, uel sacrorū, uel seculariū Papa & Cæsar, om̄es doctores, siue Augustinus, siue Thomas, Cōciliū uel cap̄m, Ecclesia Ro. uel Bohemica: om̄es inquam om̄ia ad eam, quā dixi, regulā metiri & examinari debēt. q̄cqd p̄ eā pbat̄, maneat: qd̄ min⁹ fert scripturæ examē, reiciat̄ ut erroneū & ex nouis diis natū ptēnat̄, tanq̄ noua fides, no, uaq; doctrina abscindat̄. Actū. v. Oportet &c.

Decimū tertiū. Om̄es hoīes in terris hoc habeāt studio, ut discant legere scribereq; si fieri p̄t, ut unusq;sq; Biblia, potissimum Euāgelia sæpe legat sibi & liberis, suæq; familiæ, maxie in feriis. Nā Euāgeliū ei⁹ est uirtutis, quāto hoīes frequētis illud cū desyderio legerint, tāto melius discūt Christū intelligere, & firmiore forciunt̄ in deū fidē, excitat̄q; in proximum charitas, oris̄ cœlestiū rerū amor: breuiter, summa ē in terris p̄solatio in oib⁹ aduersis. Atq; impudēs ē mēdacium, Euāgeliū nō posse intelligi sine doctorib⁹. Nā diuina scriptura ita ē a sp̄sctō exp̄ssa, ut se ipsa se apiat, & unū dictū p̄ aliud declarer, unusq; loc⁹ testimoniū det alteri: nec necesse habet emedicare uel a doctorib⁹, uel ab hoīb⁹, nihil aliud p̄ se q̄ mēdacib⁹, auxi

lia, cū satis sit ipsa diues & perfecta. Hæc est em̄ clausus hort⁹, ob
 signat⁹ fons, uiuæ aquæ, quæ copiosissime abudatissimeq; p-
 enniter scaturiūt & emanāt in oīa credentiū pectora. Ioan. iiii
 & vii. Obsecro te dicas mihi, q̄s docuit oēs martyres & Here-
 micolas Euāgelic⁹ fortassis etiā steterūt i alma uniuersitate Pa-
 risiēsi duodeci annos, audiuerūtq; mḡm i sententiis sup Euā-
 gelia in Sorbona, ubi. s. multū tractat Euāgelicū, & in honore
 est atq; psuetudie, nō aliter q̄ felis apd pellifices. Quis instituit
 martyres in tā honesta bona & reuerēda i deo uita: forsitan
 Scot⁹ & Thomas. Chare Rabine, q̄b⁹ magnis distinctiōib⁹ Pe-
 trus, Ioānes, Iacobus, Iudas, Lucas in actis ap̄p̄icis usi sunt, uel i
 eorū epistolis: An alias res docuerūt populū, scripserūtq;:

Decimū quartū. Monachi cuiuscūq; ordīs, q̄ suas doctrīas,
 doctores, & sc̄tōs in sublime efferūt, qd aliud crepāt, cantant
 denarrāt in cōcionib⁹, q̄ sanct⁹ Thomas, subtilis Scotus, p̄stā-
 tissim⁹ Augustin⁹, uenerabilis Albert⁹, angelic⁹ Bonauētura
 irrefragabilis Alexāder de Ales &c. Nūc dico, qn̄qdē i oīb⁹
 doctōrib⁹ secūdū hoīs naturā dephēsa est incōstātia, qdā affir-
 mādi met⁹, ut etiā ex eorū doct̄is ultro citroq; multi errores
 & uehemēter noxii aīa duerfi sint: sciāt, si eorū doctrīnas & cō-
 ciones, q̄s tradiderūt doctores eorū, nō aptissime edificauerūt
 sup petrā scripturæ, sed p rato habent & certo, si sic uel Tho-
 mas, uel Scot⁹, uel Occam &c. scripserit, dico iquā in magno
 eos apud deū stare piclo. Luce em̄ clar⁹ est, Scotū & Thomā
 nullis doctōrib⁹ puenire, & ipsi inter se pugnāt adeo, ut quod
 unus affirmet, alter neget: hic pnūciat hoc eē p̄tīm mortale,
 ille negat p̄tīm. Iā si miser popul⁹ ex suggestu tā p̄trarias iter
 se cōtiones audit, quid aliud cogitare debet, q̄ nugas esse &
 mendacia: Ecclesiast. xxxiii.

Decimū quintū. Omnes principes, maxime Ep̄i, tenent sub
 pena gehennæ diligēter & seuerē aīa duertere, ne ex cōcioni
 bus aliud doceat populus, q̄ Euāgelicū & scripturā. Nunc si
 cessauerūt ep̄i (ut nūc oēs, plusq; ph dolor phibēt, q̄ iuuāt) est
 secularium principum, et debent & possūt, astare Euāgelio,
 ut prædicetur, non consideratis uel Anathemate, uel inter-
 dicto, siue Ep̄i, siue Papæ: & est ratio. Christ⁹ ipse dicit in

Euāgelicū q̄
 bus sit cōmis-
 sum.

Euangelio. Qui me cōfessus fuerit corā hoīb⁹, hunc ego p̄fitebor corā p̄e meo. Si uero (uti nō spero) & seclares principes uelint esse cœci, tum ad cōmunē potētiā p̄tinet, etiā p̄mittētib⁹ sacris l̄is, adiuuare Euāgelīū, atq; eidē honorē exhibere: quia oportet nos plus obedire deo, q̄ hoīb⁹. Christ⁹ etiā clare dicit, Marci ultimo: Ite in mudū uniuersum, & p̄dicatē Euāgelium om̄i creaturæ. Nō dixit, predicate ius Canonicū, uel Thomam, uel Aristotelem.

Decimum sextū. Verbum dei, sacra scriptura, nō ē in philosophog: sapiētia sita, & fixa, i. Corin. iii. Quare ip̄a nō p̄t de mōstrari uel mēsurari per Aristotelē & Auerrōim: habet etiā naturalis ars ex sua similitudine nō ex omni parte locum cū scriptura, p̄iñ multi etiam egregie docti decipiunt, immo & aliqui sancti errauerunt.

Decimum septimū. Os dei, sacra scriptura est fixa immutabil, p̄petua, uera, Marci. iii. Quāob̄re nō sinit se flecti uel incuruari, secundū humanā mutatōnē uel leges. sed p̄tra oportet, ut hoīes se mutēt & accōmodēt ad scripturā, si uoluerint uitam æternam. Math. ultimo.

Decimum octauum. Iam hoc est discriminis inter scripturas sctas, & phias doctrinasq; mortaliū, ut scriptura a nullo in his terris (utcūq; sit sublimis ingenii) intelligi possit, nisi cui a deo ex altis singulariter datum ē. Ioā. xii. & Esaia xcix. Nūc gratia dei om̄ib⁹ sup̄bis sapiētib⁹, prudētibusq; mūdi nō daf̄ Luca. i. nisi illi prius in anīo se p̄ insipiētibus & stultis habuerint. i. ad Corin. iii. Hoc uero maternū nō fit, nisi hoc opere ipse de⁹. Ioan. vi. At insipiētia & stulticia in om̄i hoīm sapiētia, prius magni existimata, fit & oriē in recta & uera sui ipsi⁹ cognitiōe. Apocalip. ii. Cognoscere se ip̄m nullū habet aliū unde disceref̄ magistrū, quā syncerā humilitatē. Prouer. xi. Humilē esse, hoc est, homī suā demere uitā, atq; illā deo appēdere, ita ut hō seiip̄m nihil putet, nihil sibi tribuat, sed q̄nq; dē cor ablatum est, ut laetef̄ & suspiret eo, quo p̄tractatū ē & def̄ fixum, nepe ad Ch̄m solum d̄m n̄m. Luca. i. Iam si hō uiuit in deo, unif̄ deo. Ioan. xvii. Cū itaq; unus est cum deo, habet etiā familiaritatē cū deo, & deus cū eo, quæ in his tēpo

Cognitio sui
ipsius.

Familiaritas
cum deo.

ribus nihil est aliud, quã cognitio dei & uoluntatis eius, desy-
deriũq. Psal. xxxv. Quã similiter auxiliũ diuinæ gratiæ succe-
dit, ut magis magisq. illuminemur in uoluntate domini. Et
amicitia qua deus est in hominẽ, & hõ in deũ, fit una in diuino
sigillo, quod est sacra scriptura. Roma. xv. Nam ea est obfig-
nata om̃ibus potētibus, sapiētibus, doctis m̃di, ut nõ potue-
rint intelligere, nec intelligēt usq. in cõsumationẽ seculi. Lu-
cæ. xvi. Immo eo plus & obstinatus per obiectõnẽ scripturæ
occecanť, & induranť. Ioan. xix. Proinde nehilũ quidẽ refer-
ret, siue q. doctor sit in Theologia, nec ne, Episcop⁹ seu Papa
uel porcarius, siue alioqui abiectissimus. Deus enĩ ipse sibi ele-
ctionem & ianuam retinuit, cui bene uel male uelit, multũ
siue parum gratiæ pcedere. Exodi. xxxiii. Et etiã si nulla esset
in tertis scriptura, nec alia intelligētia, quam hæc regula, tñ
om̃es homines deberent se erigere, & capita ad deum tollere,
dicentes: Domine, ego sum miser pctõr, miserere meæ deso-
lationis & miseriæ. Verum sapientes, magni doctores & Ra-
bini, ueteres tẽplariũ hisce non opus habent, scribũt se hostes
huiusmõdi stultorũ & insipientiũ hominũ in Christo. Videte
uos callidi sapiētes, ne ferre⁹ ille circulus Sennacherib in ue-
stras cogat nases, ut uestra ppria sapiētia uos in eternũ scan-
dalifet. secundũ uerbũ. i. ad Corin. iii. Quorsum pertinet po-
tentia sine timore dei, & scientia sacræ scripturæ: nisi ut di-
uexent pauperes, seducantq. utq. graue on⁹ Pharaonis quot-
tidie amplius durissime in innocentiũ subiectõrũ colla de-
tradam⁹, cum tñ ab eo liberi sint, & liberati per Christũ Iesũ
dominũ nostrũ. Paulus testat, nostra pctã tantã dei irã mo-
uisse, ut imposuerit nobis pro principibus muliebria capita,
cicõias, miluos, accipitres, griphes, & q̃tidie p̃res accipim⁹.

Decimũ nonũ. Nullus præstantior uel nobilior thesaur⁹
põt in his terris inueniri, quam uerus & iustus ad suggestum
p̃dicator uerbi dei. Math. xiii. Qui est honestæ, pudicæ, Chri-
stianæq. uitæ: in talem ciuitas nullis debet parcere sumptib⁹
Nã ut canit tibia, ita subsiliunt inuitati hospites. Si prædica-
tor uerus est in scripturis & peritus, certe deus ex ipso loquit⁹:
Sin uero fraudulentus est, deus ab eo procul est, ex eoq. loq̃t

Bonus p̃di-
cator.

Beelzebub. Mathei. xiii. Et ubi nam populus discet cogno-
scere deum, nisi ex publicis concionibus? Si tum cōcionator
auditoribus suis præponit pura siliginis grana, sine paleis, ue-
scuntur cōmanducones puro & albo pane: qui postq̄ conco-
quitur, generat syncerum, subtilem, naturalēq; sanguinem:
hic producit bonam cōstitutionē, quæ certam & firmā p̄bet
ualetudinem: hæc bonas operationes, atq; hæc proferunt lau-
dem & honorem. Ita uerbum dei est ille panis purus, a præ-
dicatore populo præpositus: cōmanducones, hoc est popul⁹,
qui audit uerbum, si cum diligentia sumunt, concoquunt in
cōtemplatione, quid, quomodo, & quare. unde nascitur sub-
tilis sanguis: hoc est, si discunt intelligere quid sit deus, quid
sit uerus honor eius, quæ uera sit fides, q̄ uera bona sunt opa,
quid homo sit, atpote, plane nihil, & qui ex se nihil boni pos-
sit &c. Hæc intelligentia parit quietam cōscientiam, alioqui
ineptis interrogationibus, & diffidentia tumultuantē. Iam
cōscientiā intelligens & sana, reddit hominē cōstantem in
omnibus aduersitatib⁹, ut se suffulciat deo & scriptura, tanq̄
in Petra. Talis bona & cōfirmata sanitas, adfert modū & ra-
tionem agēdorū omittēdorūq; unde primū exoriunt bona
opera deo accepta. Quia opus quātū quātū sit, uel esse possit,
si candidā non habet uoluntatem, piāq; circūstantias, nihil
est. Quis autē tam sublimia denarrabit simplici uulgo, nisi
doctus & timens deum prædicator: Quando populus non
audit aliud quam synceram scripturam, tum etiam non alia
contingit ei intelligentia de deo & uoluntate eius, ut quæ re-
cta & uera est, deus est ueritas, deus est uita æterna: inde seq̄
bona pax & cōpacientia in populo, quam producit uerbum
dei. Quid melius est in his terris, quam pax, & miseræ nostræ
inter nos mutuo compatis ubi certe ipsemet habitat deus cū
fortuna & salute.

Vigesimalium. Nullum noxius nec presentī⁹, uel magis pe-
riferam uenenū potest, uel excogitari uel repperiri super ter-
ram, quam falsus & fraudulētus prædicator. Mathei. xxiii.
(Cōuerte similitudinem paulo ante de pane datā, & depre-
hendes) Paulus ad Ro. x. ita dicit: Qui inuocauerit nomen

Similitudo
de uerbo dei

O homo con-
sidera.

Notate Ep̄i.

domini, saluus erit. Quo pacto quēpiā inuocabunt homines,
si in eum non credunt? uel quomodo credent uel fident ei,
quem non audiuerunt? & qui audient, si non prædicatur? &
quomodo prædicabit, cū nō ad hoc missi sunt? &c. Hoc tm̄
est ad cōmunem sensum. Si populus deum non aliter intel-
ligit quam per fidem, & ea prouenit ex auditu, auditus ex p̄-
dicatione, quæ ex prædicatore profluit (nunc res ipsa tāgiē)
Si igitur prædicans imperit⁹ ē, indoctus, malign⁹, falsus (ut
multi sunt, qui in suggestu nihil aliud quam priuatas rixas,
odia, su perbias euomunt, ulcisci se alio modo non potētes)
quid putas talem cōcionaturū ex spiritu scripturæ; nihil mi-
nus ut est, ita cantillat cantilenam, humanas didicit sapien-
tias, Cæsareum & pontificis ius, Aristotelis & Auerrois artes,
magistrum cum sexcentis opinatoribus rixosis inter se & la-
ceris, ut mēdici sunt, cum nec aliis studuerit, nec scit. Quid
aliud igitur doceret, nisi humanas sapiētias: quas si ex eo au-
dis, etiam discis & exerces: unde nascitur consuetudo, quæ pa-
rit statim confidentiā: & hæc si in te radices egit, das te quieti
& paci, tandemq; concludis, ut nec profund⁹ interroges, nec
existimes aliud quicq̄, atq; ita arbitraris firmissimū uinculū,
certas manus te iniēcisse regno cœlorū, nec posse te frustrari
(cum distet illud plus q̄ cētum miliaria a te) Quis tum tuā
tibi uult auellere superstitionem? quicquid dicitur, utcunq;
aperte sacra tibi exponatur scriptura, rationesq; reddant ra-
tionabiles, tum affueuisti ueteri, putridæ, molliq; aquæ (non
secus atq; Teucha, quæ tantum in stagnis & sordibus delite-
scit libentius, uiuas nihil curans fontis aquas, etiamsi mors
illius sit) caput habes insanum, doctrina uera est tibi inaudi-
ta, noua res tibi est: proinde rotas canum caput & phanati-
cum, dicens: Quæ hæc est noua doctrina? unde cum hac hic ^{Pertinax su⁹}
aduenit hospes: sexagenarius nunc sum, nec aliter audiui cō ^{stitione tur-}
cionari: olim etiam uixerunt sapientes & prudentes homi- ^{be sermo,}
nes, errauerunt ne omnes: ignorantibus quid rectum, quid nō,
meus pater etiam me ita docuit, si ita haberet, ut noui con-
cionantur prædicatores hoc tempore, tum omnes effemus
sathanæ, & aberrassent omnes ueteres: quo pacto huc deue-

nimus: Est hereticum, erroneum, ipsi nobis nouam predicāt
fidem, nolite, nolite, ego manebo apud meum ueterem deū,
fidem, doctrinamq. Et talia audiūt iuniores, sic cogitantes,
hoc facit concionator, noster pastor, monachi sacerdotes, &
meus pater, mea uicinia, & tu sic senties: inde multitudo con
fluit, unus stultus cōfirmat alium: si modo uel unum aliter
profertur uerbum, quam istorum azininum caput capiat, tū
rudiant & uociferantur, non scripturas, nihil minus, sed illu
siones, contemptū, conuicia, infamiā, blasphemias: & postea
respiciunt, num nam quispiam uelit dicere, hic uero egregi⁹
uir est. Mi stulte, dic mihi quando cœpit tuus deus, tua fides,
tua doctrina? dices, per omnem uitam sic audiui prædicari.
Nūc audio cōmode, p̄dicatorē hęc tibi tradidisse maxime.
Verū quæ nam docuit ille te? (uel in cōfessione confessor
tuus qui, de eadem est salina, o confessio o cōfessio, quis uelit
ad eum modum dicere de te ut de predicatib⁹). Respondes,
docuit sanctum Thomam, Scotum, Occam, Capreolū, Ari
stotelem, Auerroim, Magistrum in sententiis, Dormi secure,
Rosellum, Summulas, pōtificis ius & Cæsaris. O bonum ue
nenum. Nunc porro te interrogo, qui sunt illi quos nomiaſti
modo? homines. Si iam homies predicauit, sunt ergo homi
nes tui dii, tua fides, tua doctrina? Respōdes, non ita: sunt q
dem homines, uerum eorum doctrinā docuit. Iam dic quæ
docēt isti: docent de domino deo multa bona. Respōde de
inceps: sunt omnes equaliter sancti, si narrāt de deo? Nō, in
quis. Qui ergo: admirabiles ponunt quæstiones, dissentiant
inter se, nō alia specie, quam quæ est apud Homerum deorū
pugna. Exponas ergo quæ nam sunt istæ quæstioēs? Querūt
quō, qd & ubi, & quare sit sancta Trinitas, qua ratiōe Christus
deus sit uel nō sit, qd sit, cui⁹ officii, & ptātis, q̄rū sit uiriū spūs
sctūs, & quō dñs deus in creando mirabilia opef: p̄terea pul
cherrima quærūt de cœlo & angelis, qua uia possim⁹ intrare
cœlum, qd sit in purgatorio & apud inferos: hæ res non sunt
raræ. Bone uir, qb⁹ autem probant? unus ostendit hac scri
ptura, alter alia, attamen ille regnat, qui hęc per ratio
nabilia dicta sapientium naturalium magistrorū fortissime

Egregii, si
dñs placet,
scripturæ e
narratores.

pbat. Eia bona res. Quātū audio in scripturis adhuc sunt in
 preambulo, uerum in rationibus naturaliter sapientū, digla
 dianf & certant p uerbere sanguinis. Mi homo, qui tñ sunt
 isti naturales magistri, qui tantas docuere sapientias: Aristo
 teles est princeps omniū, inde Plato, Auerrois, Pythagoras:
 audio itaq; Aristotelé, Auerroim, Platoné, censores & iudices
 esse, qui sententiā ferant de sacra scriptura: Respōdes. Isti
 utant illis in libris eorum per totum. Dic porro: Magistri na
 turales fuerunt Christiani, uel gētiles: Gētiles, Græci, Arabes
 Expone, quos tu appellites gētiles: Qui nō credunt in deū
 ut nos iam, & olim Iudæi sub lege. O bone uir, qui ergo gen
 tiles potuerunt iudicare super uerbis dei, si nunq̄ cognouerūt
 deum: quis fuit illorū deus: Sol, Luna, Iuppiter, Mars, & reli
 q̄ Idolox turba. Eia bona res. Quid autem sunt huiusmodi
 idola: Sathanæ familia.

Nunc uolumus simul accūbere, & priscū deum, fidem, do
 ctrinamq; retro querere. Quid putas, si Sathan tandē tuus **Conclusio.**
 antiquus fieret deus, Aristoteles homicida, Auerrois Sodo
 mita, Plato desertor tua antiq̄ fides, & tua antiq̄ doctrina:
 Proinde nihil dicis per uitā meam ita audiui, quāobrem nō
 muto sententiā. Prouerbiū circūferē, & uerū qdē: **Non omne**
 quod fulget, aurū est: quæ est cōparatō plearū ad siliginem *prohibem*
 Quasi diceret qs, nihil. Audi hāc sententiā o uetus stulte, quā
 deus om̄ipotens in hunc articulum eloquit, per Hieremiam
 Prophetam. xiii. Si mutare potest Ethiops pellem suam, aut
 Pardus uarietates suas (quasi diceret, minime) & uos poteri
 tis benefacere, cum didiceritis malum: O uæ uæ, quā durum
 hoc est dictum. Stulte, perlege Hieremiā, hic tuam tibi indica
 bit stultitiā, quod sit a deo ppter hunc articulū tñ emissus, tñ
 magnifice in utero matris preparatus, prædictūq; sibi multo
 ante, quam multi antiqui & obstinati, maligniq; stulti obuē
 turi ei essent, cū suo antiquo deo, antiq̄ fide, antiq̄ doctrina,
 qui persecuturi eum essent, cōtempturi, & tandē interfecturi,
 nec tñ superaturi. Utinam stulti sapientes hunc Prophetam
 diligenter perlegerēt, si ulla in eis restaret diuini timoris scin
 tilla, cōuerterent nimirū se, agnoscerētq; errorē suū. Verū qd

A sacro ordine
maxie cōtem
nif deus.

dicam: uox istorū est, Agnus Agnus, sicut lupus perpetuo so
nabat, cum fame cruciaret. At nihil ducor admiratōne. Nā
experientia omniū temporum testatur, dominum deum
nemine magis & cōtemptius habitum & persecutum, quam
recte ab iis, qui singularem habent ab eo cōmissionē, ut lau
dem & gloriam dei omnibus exhibeant. Quia illa meretrix
purpurata, auro & nobilibus lapillis exulta, usq; in hunc diē
in manu tenet aureum calicem, plenū blasphemii dei, por
rigens eum omnibus suis procis & amatoribus, quo poculo
omnes terræ principes inebriat, ut & ipsa ebria est ex sanguine
sanctorum & martyrum Iesu Christi. Hæc meretrix suas ex
ercebit libidines cum hac potione, usq; in finem seculi, ut tñ
a Christo Iesu præcipitef & interficiat: ei em̄ uictoria hæc re
tenta est. Quare nemo offenda, uel miretur, cur istorum res
sint adeo erectæ sublatæq; & procedant tam foeliciter om̄ib⁹
aduersariis suppressis & perditis, & nonnunq̄ interfectis. Ita
enim fieri oportet secundum Propheciam Danielis. viii.
Qui aures habet audiat. Atq; hæc in bonam partem accipite,
si alicubi impudentior fuerim, quicquid fœci, in rem uestrà
fœci, ut nemo in errorem ueniret, atq; ita in perpetuū dam
naret: a quo deus præseruet nos gratia sua. Amē.

τ'λθ.

Iudas Nazarei.

VVITTEMBERGAE.

